

דוח מסכם

וועידות האקלים

האזוריות 2021

מוגש על ידי קואליציית ארגוני

האקלים

עריכה ראשית: מיטל פלג מזרחי

4.....	תקציר מנהלים.....
12.....	1. פתח דבר
12.....	א. רקע.....
12.....	ב. המטרות איתם יצאנו לדרך.....
13.....	ג. שותפים: צוות היגוי ארצי, מלווים ושותפים נוספים.....
14.....	2. מפת האקלים של ישראל: צרכים, ערכים ופעולות
	א. מקומיות ושונות:
14.....	- הליך בחירת מיקום הוועידות וההוצאה לפועל של הוועידות האזוריות.....
15.....	- מה קרה בכל ועידה?.....
30.....	ב. מפת האקלים של ישראל.....
31.....	ג. פסיפס התוצרים הייחודיים.....
33.....	3. שינוי מדיניות.....
33.....	א. אנרגיה.....
33.....	-ממשלה.....
34.....	-רשויות מקומיות.....
34.....	ב. חקלאות וביטחון תזונתי.....
34.....	-ממשלה.....
34.....	-רשויות מקומיות.....
35.....	ג. תחבורה.....
35.....	-ממשלה.....
35.....	-רשויות מקומיות.....
36.....	ד. בריאות.....
36.....	-ממשלה.....
36.....	-רשויות מקומיות.....
36.....	ה. חינוך.....
37.....	-ממשלה.....
37.....	-רשויות מקומיות.....
38.....	ו. שטחים פתוחים ומערכות טבעיות.....
38.....	-ממשלה.....
39.....	-רשויות מקומיות.....
40.....	ז. רווחה.....
40.....	-ממשלה.....
40.....	-רשויות מקומיות.....
41.....	ח. עירוניות ובניה ירוקה.....
41.....	-ממשלה.....
41.....	-רשויות מקומיות.....
43.....	ט. תקצוב.....
43.....	4. 2022 - לקראת מהלך דומה בעתיד.....
43.....	א. מסקנות- נקודות לשימור ושיפור.....
47.....	ב. סוגיות מרכזיות להמשך הדרך:.....
48.....	ג. בין משבר האזרחות למשבר האקלים.....

- ד. המשך מהלך אזרחי רציף וקבוע- סוף דבר.....49
5. נספח א- רשימת ארגונים שותפים..... 50
6. נספח ב - מענה לאתגרים והמלצות בתחום החינוך והעירוניות.....51

תקציר מנהלים

במהלך שנת 2021 נרקמו, לראשונה בישראל, 14 ועידות אקלים אזוריות. הוועידות התקיימו לאורכה של ישראל, מאילת ועד הגליל ועסקו במגוון תחומי עניין, בהתאם לאזור הגאוגרפי בו התקיימו. נקודת הייחוס לשיח הייתה תכנית שינוי כיוון, אשר פועלת להתמודדות עם משבר האקלים בעזרת השלטון המרכזי והמקומי. דו"ח זה, אשר מייצג את עמדת החברה האזרחית, מתאר את תהליך מימושן של הוועידות, האתגרים, הסוגיות והמלצות המדיניות אשר עלו מהן, ומהם המהלכים הנדרשים להמשך קיומן של הוועידות ב-2022 והפיכתן למהלך רציף ומתמשך.

ועידות האקלים האזוריות נוצרו בראשיתן בשל כורח המציאות - בעקבות אילוצי הקורונה הוחלט לקיים את ועידת האקלים השנתית של קואליציית ארגוני האקלים במתכונת אזורית. משבר הקורונה גרם מחד להצפת נושאים קריטיים על סדר היום, כגון: המשבר הכלכלי, הצורך בחוסן אישי וקהילתי ומוכנות למצבי חירום. מאידך, הערים המשבר קשיים טכניים ולוגיסטיים אשר חייבו שינוי בדרכי הפעולה, וכתוצאה מכך התגבש מודל העבודה החדש של ועידות האקלים האזוריות.

המתכונת החדשה אפשרה לקהלים חדשים להצטרף אל השיח והעשייה בתחום האקלים בישראל, הגבירה קולות בחברה האזרחית, יצרה שיתופי פעולה רב מגזריים והביאה למגוון מתכונות טכנולוגיות, היברידיות ופיזיות במרחב הפתוח. כך, חלק מהוועידות הובלו על ידי החברה האזרחית, חלקן על ידי רשויות מקומיות, חלקן על ידי תושבים מעורבים ולעיתים על ידי כל השלושה. בהתאמה, היו לוועידות שותפים רבים: 19 רשויות מקומיות, 59 ארגוני חברה אזרחית, 2 משרדי ממשלה וכ-100 תושבים מעורבים אשר הובילו ועידות. העושר והמגוון של השותפים, מתכונות הוועידות ואופי שיתוף הפעולה, הינם מהנכסים המרכזיים של תהליך הוועידות האזוריות, אך גם מהאתגרים המרכזיים.

את התהליך ליווה לאורך השנה קבינט ארצי שריכז ארגון הגג של התנועה הסביבתית, "חיים וסביבה". בקבינט, השתתפו נציגים מחיים וסביבה, מרכז השל לקיימות, שינוי כיוון, מרכז דיאלוגוס, קרן קימת לישראל והחברה להגנת הטבע. שותפים קבועים נוספים היו רפרנטים בעלי עניין שנקראו "מלווים". לכל ועידה נבחר מלווה, שהיה אחראי על הקשר בין הקבינט הארצי לבין מארגני הוועידה אותה ליווה. כלל המלווים פעלו בהתנדבות. כל ועידה אזרחית הקימה צוות היגוי מטעם הרשויות והארגונים המקומיים, אשר זיהה את הסוגיות הבערות שיש להציף לדיון ציבורי ואת קהלי היעד אשר חשוב היה לרתום לוועידה. כל

צוות היגוי התחייב לייצר מסמך של המלצות ותובנות מקומיות, אשר יכלול התייחסות לאתגרים שנוגעים למשבר האקלים באזור המיוחס והמלצות למדיניות ברמת השלטון המקומי והמרכזי. כל רשות שהצטרפה לתהליך התחייבה להתייחס למסמך ההמלצות במובן היישומי.

המטרה הראשית של הוועידות האזוריות הייתה ועודנה לרתום את הציבור והרשויות המקומיות להתמודדות משמעותית עם אתגרים וסוגיות שונות הנוגעים למשבר האקלים, למקד את המעורבות בנקודת השפעה אפקטיבית ככל הניתן על מקבלי ההחלטות בישראל ולהשפיע על מדיניות ממשלתית בעניין משבר האקלים, באופן שיתבטא בהתחייבויות מרחיקות לכת של ישראל בוועידת האקלים העולמית. בהתאם, בדו"ח זה, כמו גם בתקציר, מופיעות המלצות המדיניות בתחום האקלים, אשר עלו מהוועידות, לצד המלצות לאופי פעולות אשר יבטיחו את המשך קיום הוועידות ב-2022. מטרת נוספת היו לייצר "תמונת מצב" המשקפת את הסוגיות השונות הנוגעות למשבר האקלים ברחבי הארץ; להדגים פרקטיקה דמוקרטית של השתתפות רב מגזרית ולקשר בין חברי ופעילי תנועת האקלים ברמה המקומית והארצית. מטרת אלו אכן מומשו וניתן למצוא בדו"ח את מפת סוגיות האקלים (פרק 2) של ישראל והנחיות לייצור פרקטיקה דמוקרטית רב מגזרית (פרק 4).

המלצות המדיניות בדו"ח סווגו על פי קריטריון חשיבות אקלימית, קרי מידת השפעה האקלימית של מימוש ההמלצות. קריטריונים נוספים אשר נלקחו בחשבון בכתיבת ההמלצות הם: יכולת ביצוע מעשית ופוליטית, עלות תועלת והוגנות. המלצות אשר לא עמדו בתנאי הסף של קריטריונים אלו לא מוזכרות בדו"ח. ההמלצות, חולקו על פי הזירה השלטונית אליה ההמלצות נוגעות דהיינו, ממשלה ורשויות מקומיות. בתקציר זה, מופיעה בכל תחום ההמלצה החשובה ביותר מבחינה אקלימית. לכלל ההמלצות ראו פרק 3.

אנרגיה: נדרש מעבר מהיר לאנרגיה מתחדשת ובעיקר אנרגיה סולארית, בניגוד להשקפת העולם כי צריך להחליף את התלות בפחם בתלות חדשה בגז. אנרגיה מתחדשת מחוללת תעסוקה ותיצור מקומות עבודה חדשים רבים. בנוסף, היא מצמצמת זיהום אוויר וחוסכת כסף.

ממשלה: קידום ואיגום משאבים ושיתוף מידע, על ידי "[פורום אנרגיה לרשויות המקומיות](#)": פורום בהתהוות שהוקם על ידי משרד האנרגיה ובמסגרתו הקמת תיבת מכרזי מדף בתחום האנרגיה ו**[כתיבת תוכניות פעולה מקומיות לאקלים ואנרגיה](#)** ומתן מענקים ותמריצים לרשויות מוחלשות לממש אותן. אחרת, חרף ההיגיון הכלכלי בבסיס הפרויקטים, רשויות מוחלשות אינן צפויות לקחת את הסיכון הכלכלי.

רשויות מקומיות: הקמת צוותי עבודה ברמה אזורית להטמעת אנרגיה נקייה בכל המגזרים והענפים, פיתוח תוכניות אזוריות לאיפוס אנרגיה ומעבר לאנרגיה נקייה ועידוד המגזר הפרטי והיזמי על ידי הרשות, ליישום פרויקטים בתחום אנרגיה סולארית.

חקלאות וביטחון תזונתי: מעבר לתזונה בריאה כרכיב מרכזי ברפואה מונעת, לצד חיזוק מערכות הבריאות הקהילתיות. יש לקדם מדיניות של תזונה ים-תיכונית, שתצמצם נזקים סביבתיים ופגיעות בריאותיות. סבסוד מזון בריא, הפחתת מזון מעובד ותזונה מהחי וצמצום בזבז המזון, וזאת לצד קידום חקלאות מקיימת שתפחית פליטות גזי חממה ותיצור מזון בריא ומזין יותר.

ממשלה: פיתוח תקינה לחקלאות עירונית וחיוב התייחסות ברמה התכנונית של תמ"א 49 לנושא הסתגלות לשינויי אקלים.

רשויות מקומיות: הקמת תוכניות חקלאות מקיימת לאורך 5-7 שנים: במסגרת התוכניות ייערך "שידוך" בין מדריכי שה"מ וחוקרים לחקלאים במרחב ותבוצע דגימת החלקות אחת לפרק זמן קבוע, על מנת לעקוב אחר האפקטיביות.

תחבורה: דרוש מודל פירמידה חדש, שבראשו יעמדו הולכי רגל, ובבסיסה תעמוד תחבורה ציבורית, כאשר הרכב הפרטי משתמש בשוליים הנותרים, וזאת לצד הקצאת משאבים מתאימים למימוש הפירמידה.

ממשלה: הקמת רשות מטרופוליטנית לתחבורה ותנועה. מדיניות זו אומנם נחשבת לבעלת בציעות פוליטית נמוכה, אולם הבציעות המעשיות שלה ובעיקר האפקטיביות שלה גבוהות ביותר.

רשויות מקומיות: חיזוק מערך התחבורה הציבורית באמצעות מסלולי "שתי וערב" כתחליף למסלולים הארוכים כיום, הקצאת נתיב תחבורה ציבורית בצירים מרכזיים בעיר והתחייבות להפעלת שירותי תחבורה ציבורית 24/7 (גם אם בסבסוד של הרשויות עצמן) על מנת לאפשר לתושבים לוותר על רכב פרטי לכל פעילות ובכל שעה.

בריאות: בישראל יש פערים בתוחלת ואיכות החיים בין המרכז לפריפריה ובין עניים לעשירים - סוגיה המחייבת שינוי. הערים והישובים צריכים לספק מרחב חיים ושירותים שמעודדים אורח חיים בריא ומקיים.

ממשלה: גיבוש תכנית חירום והכלה למפגעי בריאות בהשפעת שינויי האקלים, הסמכה של 'בתי חולים מקדמי קיימות' מטעם משרד הבריאות והמשרד להגנת הסביבה ובחינת הערכות של בתי חולים לאירועי קיצון אקלימיים בפרט באזורי החוף.

רשויות מקומיות: הטמעת שיקולי בריאות הציבור בתכנון עירוני - עידוד הליכיות: הצללה, פיתוח מסלולים בטבע עירוני והגברת חיבוריות בין השכונות.

חינוך: בנוסף לוועידה הארצית הראשונה לחינוך ומשבר האקלים (ראה פרק 2), חינוך עלה כנושא מרכזי בוועידות רבות, הן על ידי התושבים בסקרים המקדימים והן על ידי בעלי תפקידים בארגוני החברה האזרחית וברשויות המקומיות. מערכת החינוך נדרשת להתמקד בהכשרה לאתגרי המאה ה-21 תוך דגש על משבר האקלים והשינויים המתחייבים בעטיו. בנוסף, חיוני לסגור את פערי האוריינות הדיגיטלית במערכת החינוך.

ממשלה: על משרד החינוך להבין את גודל השעה, לקחת אחריות ולקבל החלטות אמיצות בגיבוש מדיניות חינוכית עדכנית ורלוונטית בנושא משבר האקלים, בדגש על: הקצאת משאבים, יצירת תכנים, פדגוגיה עדכנית ומתאימה, הכשרה מקצועית בכל הדרגים, תכנון ותשתיות. בנוסף, על משרד החינוך להיערך למצבי החירום הצפויים להתרחש עקב שינויי אקלים (שריפות, הצפות, מגיפות, גלי חום/קור קיצוניים) ולבנות תוכנית פעולה הנותנת מענה למערכת במצבים אלה. תוכנית זו צריכה לכלול גם היערכות ללמידה ממושכת מהבית ומתן מענה טכנולוגי ופדגוגי ללמידה מקוונת מרחוק.

רשויות מקומיות: חינוך בעלי תפקידים ברשויות נדרש להיות מוסדר ומחייב, בניגוד לחינוך וולונטרי המתרחש כיום. חשוב להבהיר, בנושא זה ישנה שונות גדולה בין הרשויות, לצד העדר ידע ברשויות מסוימות, ישנן גם רשויות רבות שלוקחות בעלות על החינוך בעירן ופועלות לקידום חינוך איכותי בתחום האקלים. אם כן יש לפעול לצמצום השונות ובתוך כך לצמצום הפערים בהוראת אקלים בין הפריפריה למרכז.

שטחים פתוחים ומערכות טבעיות: ישראל מתמודדת עם אתגר תכנוני מורכב במיוחד, בהיותנו המדינה המערבית

אשר תהפוך להיות הצפופה בעולם המערבי בעתיד הקרוב. המערכות הטבעיות הן המפחיתות היעילות ביותר של גזי חממה והן חיוניות לחיים שלנו בכל מישור: למזון, למים ולאוויר. הכחדת מינים מאיימת גם על יכולתנו לספק צרכים החיוניים לנו. לפיכך הגנה על המערכות הטבעיות צריכה להיות קו מנחה בכל ההחלטות המתקבלות.

ממשלה: תיקון רגולציה מחייבת ומותאמת אזורית לשטחים פתוחים אשר תשמש ככלי מסייע לרשויות להתמודד עם הנושא.

רשויות מקומיות: שמירה, יצירה וטיפוח של שטחי טבע בעיר תבטיח הגנה על מערכות טבעיות ומינים גם בתוככי העיר ובשוליה, תמתן את איי החום העירוניים ותאפשר נגישות לטבע לכלל האוכלוסייה במרחק הליכה מהבית, וכמובן - תיצור ערים יפות, טובות ובריאות יותר. בהקשר זה יש להקצות תקציבים לפיתוח שטחים פתוחים בעיר ואתרי טבע. בנוסף, לתכנון שטחים פתוחים משמעות מכרעת ליכולתן של המערכות האקולוגיות להתקיים ולתפקד באופן מיטבי, על כן על תהליכי התכנון לכוון לשמירה מרבית של השטחים הפתוחים. בפרט, יש לפעול לשמירה של המסדרונות האקולוגיים ותפקודם, שכן, הם המאפשרים מעבר של פרטים והחלפת גנים בין מקטעים של מערכות אקולוגיות ובתי גידול מוגנים.

רווחה: במהלך משבר הקורונה התגלו מערכות הרווחה כחוליות החלשות ביותר. הדבר נכון הן ביחס לנתמכי הרווחה והן ביחס לתפקוד המערכת, לרבות תקציביה ועובדיה. יש לזכור, משבר הקורונה מהווה "פרומו" למשבר האקלים, אשר עתיד להעמיד את החלשים ביותר בחברה בסיכון מוגבר ולכן נדרש שינוי. למערכת הרווחה תפקיד חשוב מאוד בכינון חיי קהילתיות ובהתמודדות עם משבר האקלים במסגרת תפיסה של מעבר צודק. לעובדים סוציאליים יש יכולת לסייע לאוכלוסיות רבות להתאים את שגרת חייהן לתנאים של משבר מתמשך. בנוסף, ההיכרות הקרובה של עובדים סוציאליים עם אוכלוסיות מגוונות היא משאב יקר ערך עבור מקבלי ההחלטות.

ממשלה: יש לשים דגש על תעסוקה ירוקה, אשר אינה עתידה להיפגע נוכח משבר האקלים, אלא לגדול בהיקפים. בנוסף יש לשלב נציגי רווחה בצמתי קבלת החלטות ועיצוב מדיניות הנוגעת לאקלים ככלל ולאוכלוסיית רווחה המצויות בסיכון מוגבר בפרט.

רשויות מקומיות: יש לפעול לעידוד שיח ופרקטיקה בין מגזריים בחברה האזרחית: גופי חברה אזרחית המקדמים נושאים שונים הקשורים באופן רחב בקיימות צריכים לעבוד יחד בשיתוף פעולה. לרשויות מקומיות יש תפקיד חשוב בקידום שיתופי הפעולה: על העירייה והיחידות הסביבתיות לייצר תשתית תומכת למען ארגוני החברה האזרחית על ידי יזמת מפגשים מחברים, תיעדוף שיתופי פעולה בין ארגונים בקולות קוראים ומכרזים ומתן מקומות מפגש וחללי עבודה ליזמים וארגונים סביבתיים. כמו כן יש לפעול לפתיחת ערוץ ירוק להכשרות, בשיתוף מרכזי הזדמנות (מרכזי התעסוקה העירוניים), המופעלים מטעם משרד העבודה והרווחה, ותיעדופו על פני מסלולים אחרים.

עירוניות ובניה ירוקה: לרשויות המקומיות תפקיד מפתח בעיצוב איכות החיים של כלל תושבי המדינה, הן בשגרה והן בזמן משבר. המשפט "כל משבר הוא הזדמנות" קולע גם כאן – ערים הן ללא ספק מוקד פליטות גזי חממה, אולם ערים הן גם פתרון, כאן חיים רוב האנשים וכאן היצירתיות האנושית במיטבה באה לידי ביטוי.

ממשלה: נדרשת התנעת פעולות מהירות ומקיפות: הקדמת יעד כתיבת תוכניות האקלים בכל הרשויות בארץ לשנתיים הקרובות (עד 2023) והקמת יחידות סביבתיות-אקלימיות בכל הרשויות בארץ. עידוד תקציבים ומתן כלים, בקרה ותגמול לרשויות המקומיות על כתיבת תוכניות ויישומן, תוך מתן אוטונומיה רחבה לפעולה במסגרת חירום ועידוד רשויות חלשות.

רשויות מקומיות: הקמת יחידות אקלים בכלל הרשויות המקומיות והקמת מרכזי קיימות עירוניים לעידוד מיזמים קהילתיים, סביב יוזמות קהילתיות. לצד הכרזת רשויות על מצב חירום אקלימי ועיבוי והעמקת המדריכים הקיימים להיערכות רשויות מקומיות למשבר האקלים.

תקציב ועתיד הוועידות

נושא נוסף, אשר עבר כחוט השני בין ההמלצות השונות, הוא תקצוב הוועידות. סוגיית התקציב עלתה ברובן המוחלט של הוועידות והיותה חסם משמעותי, הן עבור רשויות שנאלצו להסתפק בוועידה מצומצמת יותר מהמתוכנן, והן עבור רשויות אשר תכננו ועידות, ואשר לבסוף לא עלה בידן להוציאן לפועל בשל היעדר תקציב. המסקנה העולה היא שיש לספק תקציב דיפרנציאלי עבור הוועידות, חיצוני לתקציב הרשות. מתן

התקציב הייעודי אינו עתיד לבטל את השונות בין הוועידות, הנובעת ממגוון היכולות הכלכליות של הרשויות השונות, וזו גם היא אינה מטרתו. אולם הוא עתיד להציב קו בסיס עבור כל הוועידות ולהבטיח שרשות המעוניינת לקיים ועידה תוכל לעשות זאת.

תקציב הוועידות האזוריות נדרש להיות תקציב ממשלתי, שאינו נשען על ארגונים פרטיים וציבוריים, וזאת על מנת למנוע יחסי כוחות לא שוויוניים בין הגופים החברים בצוות ההיגוי. יש להדגיש כי מתן תקציב ממשלתי לקיום הוועידות ב-2022 אינו רק תנאי לקיומן של ועידות חדשות, אלא תנאי בסיס להמשך קיומן של הוועידות אשר התקיימו במהלך 2021.

בנוסף, נדרשת תמיכה ממשלתית בליווי התהליך ומתן תמיכה ארגונית לרשויות וארגוני החברה האזרחית המעורבים, כמפורט בפרק 4. זאת ועוד, ישנה שורה של גורמים שהשתתפותם בצוות ההיגוי בשנים הבאות בעלת חשיבות גבוהה: המשרד להגנת הסביבה, משרד הפנים, משרד האנרגיה, נציגי משרדי ממשלה נוספים העוסקים ישירות בהתמודדות עם משבר האקלים בישראל, המרכז לשלטון מקומי, נציגי אקדמיה וחוקרים הנוגעים להשפעות משבר האקלים על הסביבה והחברה בישראל, איגוד מנהלי היחידות והאיגודים לאיכות הסביבה בישראל, פורום יו"ר וועדות איכות הסביבה, וארגון חיים וסביבה יחד עם ארגוני חברה אזרחית נוספים. יש לציין כי חלק מהגופים הנ"ל היו מעורבים בתהליך הוועידות במהלך השנה החולפת. אולם על מנת לממש את מלוא הפוטנציאל של הוועידות בשנים הבאות, עליהם לקחת חלק בצוות ההיגוי באופן רציף ומוגדר מראש ולא באופן ספורדי. תמיכה זו חשובה במיוחד דווקא נוכח ההצלחה הגדולה של ועידות האקלים וחשיבותן הרבה.

לסיכום, זו נזכיר את שורת התועלות אשר נוצרו בוועידות: חיזוק הקהילה המקומית העוסקת בנושאים שונים בתחום משבר האקלים בכל אזור ואזור; שיתוף מעגלים רחבים יותר בפעילות ביחס ל"קהל הבית" שאליו פונים הארגונים העוסקים במשבר האקלים; הנכחה של משבר האקלים והמשמעויות שלו בחיי היומיום של המשתתפים; רתימת מקבלי החלטות מקומיים לעסוק במשבר האקלים ובאתגרים הנלווים לו; הידוק הקשר בין ארגוני החברה האזרחית לעבודת הרשויות והיחידות הסביבתיות; רתימת הציבור למעורבות גדולה יותר במקומות בו הוא יכול להשפיע על ההתחממות הגלובלית ועל ההתמודדות המקומית עם ההשפעה שלה; והעלאת משבר האקלים אל סדר היום הציבורי.

1. פתח דבר

א. רקע

בחלקה הראשון של שנת 2021, התקיימו לראשונה בישראל, 10 ועידות אקלים אזוריות. הוועידות התקיימו כהליך מקדים, לוועידת האקלים העולמית המתוכננת להתקיים בגלגוז, בנובמבר 2021. הוועידות האזוריות היוו תהליך מקדים, שמטרתו להעשיר ולהאיר היבטים החשובים למשלחת הישראלית של החברה האזרחית ושל המשלחת הממשלתית. מסמך זה, מתאר את תהליך התהוותן ומימושן של הוועידות, האתגרים והסוגיות אשר עלו מהן, הדורשים התייחסות נוספת; המלצות המדיניות והתוצרים של הוועידות; והמהלכים הנדרשים להמשך קיומן של הוועידות ב-2022 והפיכתן מסדרה של אירועי שיא למהלך רציף ומתמשך.

בשנים האחרונות, בסמוך לוועידת האקלים העולמית, נהוג היה לקיים בכל שנה ועידת אקלים ישראלית אחת, רבת משתתפים, בתל אביב, אליה הגיעו נציגים מכל ישראל. חרף הכוונה הראשונית, עם השנים, נחלש הקשר בין האירועים, לא נוצרה זיקה מובהקת בין הוועידה הישראלית לוועידה העולמית, והניסיון הוכיח שוועידת האקלים הישראלית לא השפיעה על המשלחת ועל מדיניות ישראל שהוצגה ב-COP, באופן הרצוי. השנה, לראשונה התקיימו ועידות לאורכה של ישראל, מאילת ועד הגליל, אשר עסקו במגוון תחומי עניין, בהתאם לאזור הגאוגרפי בו התקיימו. מגוון זה, אפשר לייצר את מפת סוגיות האקלים של ישראל, כפי שמופיעה בדו"ח זה. אנו רואים בדו"ח זה "דו"ח אקלים אלטרנטיבי", המייצג את עמדת החברה האזרחית, בחלוקה לאזורים גיאוגרפיים שונים על צורכיהם הייחודיים. בנוסף, כתוצאה מהתפשטות נגיף הקורונה, הוועידות התקיימו במגוון מתכונות טכנולוגיות, היברידיות ופיזיות במרחב הפתוח. שינוי זה, אשר נוצר תחילה בשל אילוף, הגביר את הנגישות של ועידות האקלים ואפשר לקהלים חדשים להצטרף אל הוועידות ואל השיח והעשייה האקלימית בישראל. קהלים חדשים אלה יצרו רישות חברתית הדרוש להפקת תוכניות פעולה למען ההיערכות למשבר האקלים.

שונות נוספת, בין הוועידות האזוריות הייתה המתכונת השונה של שיתוף ציבור ושיתוף אזרחי: חלק מהוועידות, הובלו על ידי החברה האזרחית, חלקן על ידי רשויות מקומיות, חלקן על ידי תושבים מעורבים ולעיתים באמצעות כל הגורמים. כך נוצרה שונות נרחבת ועושר במודלים ובמשתתפים, אשר יצרו שיתופי פעולה מגוונים ופוריים בוועידות השונות. בהתאמה, לוועידות היו שותפים רבים: **19 רשויות מקומיות, 59 ארגוני חברה אזרחית, 2 משרדי ממשלה וכ-100 תושבים מעורבים אשר הובילו ועידות** (לרשימת השותפים המלאה ראה נספח א'). חשוב לציין, כי העושר והמגוון של מופעי ההשתתפות האזרחית ואופי שיתוף הפעולה, הינם מהנכסים המרכזיים של הוועידות האזוריות, והם שאפשרו הצפה והעלאת מגוון רחב של סוגיות, שלא זכו להתייחסות הולמת עד כה. על כן, הסדרת הוועידות, תוך התבססות על הוועידות שהתרחשו, תגביר את היתכנותן של המשך הוועידות ואת הצטרפותן של ועידות חדשות ב-2022.

את התהליך השנתי, ליווה קבינט ארצי שריכז ארגון הגג "חיים וסביבה". בקבינט, אשר נפגש מידי שבוע, היו חברים נציגים מחיים וסביבה, מרכז השל, שינוי כיוון, מרכז דיאלוגוס, קרן קימת לישראל, והחברה להגנת הטבע. חברי הקבינט היו האחראים לאיסוף החומרים מהוועידות השונות וארגונם לכדי דו"ח זה. שותפים קבועים נוספים היו רפרנטים בעלי עניין שנקראו "מלווים", כאשר לכל וועידה נבחר מלווה, שהיה אחראי על הקשר בין הקבינט הארצי לבין מארגני הוועידה אותה ליווה. כלל המלווים פעלו בהתנדבות.

ב. המטרות איתן יצאנו לדרך

המטרה הראשית של הוועידות האזוריות הייתה ועודנה, לרתום את הציבור והרשויות המקומיות להתמודדות משמעותית עם אתגרים וסוגיות שונות הנוגעים למשבר האקלים, ליצור מעורבות ציבורית רחבה בנושא ולמקד את המעורבות בנקודת השפעה אפקטיבית ככל הניתן על מקבלי ההחלטות בישראל.

מטרות נוספות היו לייצר "תמונת מצב" המשקפת את ההתמודדויות השונות ברחבי הארץ בסוגיות הנוגעות למשבר האקלים; לבטא את העוצמה של תנועת האקלים בישראל ולקשר בין חבריה ופעיליה ברמה המקומית

והארצית; להציב על סדר היום, מדיניות אקלים שאפתנית אך הכרחית לישראל; לחזק את תנועת האקלים כתנועה העוסקת במשבר הנוגע לכלל האוכלוסייה בישראל; לחבר אוכלוסיות נוספות לידע ולערב אותן בפעילויות להיערכות לקראת משבר האקלים; להדגים פרקטיקה דמוקרטית של השתתפות רב מגזרית; להרחיב את האג'נדה המשותפת ע"י חיבור סוגיות רחבות של ארגוני החברה הנוגעות למשבר האקלים; ולהשפיע על מדיניות ממשלתית בעניין משבר האקלים, באופן שיתבטא בהתחייבויות מרחיקות לכת של ישראל בוועידת האקלים העולמית.

ג. שותפים: צוות היגוי ארצי, מלווים ושותפים נוספים

את תהליך הוועידות הוביל הקבינט הארצי בו היו חברים חיים וסביבה, מרכז השל לקיימות, שינוי כיוון, דיאלוג, קרן קימת והחברה להגנת הטבע. להלן פירוט על הארגונים:

חיים וסביבה – חיים וסביבה הוא ארגון הגג של ארגוני הסביבה בישראל. מטרתו המרכזית היא העצמה והגדלה של יכולת ההשפעה של התנועה הסביבתית בישראל. האמצעים להשגת מטרה זו הם תמיכה בפעילות הארגונים וההתארגנויות הסביבתיות, הגברת שיתופי הפעולה בתוך התנועה הסביבתית ומחוצה לה, שיפור אסטרטגיות השינוי החברתי של התנועה וחיזוק הייצוג של התנועה הסביבתית בגופי הממשל. חיים וסביבה מאגד בתוכו את החברה האזרחית ואת כל הגופים שלא למטרות רווח בתנועה הסביבתית בישראל.

מרכז השל לקיימות - מרכז השל לקיימות מפתח ומיישם את חזון הקיימות: חברה צודקת ומלוכדת, כלכלה חסונה ודמוקרטית, וסביבה יצרנית ובריאה לכל תושביה, כבר מעל עשרים שנה. השל מחברים, בין ידע רעיוני לידע מעשי, מפיצים את סיפור הקיימות בדרכים יצירתיות, ומסייעים לסוכני שינוי מכל המגזרים לקדם תהליכי שינוי משמעותיים בישראל. אסטרטגיית הפעולה מתחלקת לשלושה: פיתוח ידע, הכשרות וקידום מדיניות מקיימת.

החברה להגנת הטבע - ארגון השמירה על הטבע הגדול בישראל ובין הוותיקים בעולם. הארגון הינו עמותה אזרחית עצמאית השייכת רק לחברים בה ואינה תלויה בשום גוף ממשלתי או עסקי. עשרות אלפי החברים בעמותה הם הכוח המניע שמאפשר את השמירה על הסביבה של כולנו. פעילות הארגון עוסקת בהגנה על המגוון העצום של חיות הבר והצמחים במרחבים הפתוחים ובערים בכל ישראל וריכוז ידע מקצועי להגנה על הים, החופים, הנחלים, חיות הבר, האקלים והמרחבים הפתוחים שסביבנו.

שינוי כיוון - תכנית שינוי כיוון, אשר הושקה במשכן נשיא המדינה בפברואר 2020, מציעה דרכים להתמודדות של ישראל עם משבר האקלים באמצעות פתרון בעיות חברתיות כלכליות בוערות ויום יומיות. התכנית מבוססת על שותפויות בין אקדמיה, חברה אזרחית, שלטון מקומי וגורמי כנסת וממשלה. התוכנית מתייחסת למגוון תחומים: אנרגיה; תחבורה ונגישות; מערכות טבעיות; דיור, תכנון ועירוניות; ביטחון תזונתי, חקלאות ובריאות; כלכלה; חינוך; תעסוקה, רווחה ועוני דיגיטלי, ומציעה בכל אחד מהתחומים פתרונות המבוססים על קיימות, קהילתיות ומעבר צודק.

דיאלוג - דיאלוג הוא מרכז מחקרי בין אוניברסיטאי לקידום חשיבה שיתופית. חוקרי המרכז עוסקים במגוון נושאים מתחום החינוך הדיאלוגי: בניית ידע קבוצתי, הערכת תהליכי דיאלוג, למידה וטכנולוגיות שיתופיות, קידום תהליכי דיון מיטביים וחינוך לדמוקרטיה. החוקרים מלווים תהליכי שיתוף ציבור, חדשנות דמוקרטית, למידה ומעורבות אזרחית בחברה האזרחית ובמערכת החינוך. ברוח הפרויקטים שמרכז דיאלוגס מוביל, ועידות האקלים האזוריות מאפשרות התמודדות עם משבר האקלים תוך בניית תהליכי דיאלוג, שיתוף ידע וחשיבה משותפת בין האזרחים, המוסדות והקהילות ברשות המקומית.

קרן קימת לישראל - נוסדה ב-1901 ומאז, היא משמשת כזרוע הביצועית של הצינות. תחומי הפעילות והעשייה העיקריים של קרן קימת לישראל (קק"ל) הם: ייעור וסביבה, מים ושיקום נחלים, התיישבות ופריחת דרכים, חינוך ונוער, תיירות ופעילות ביערות ובפארקים, מחקר ופיתוח. קק"ל פועלת לפיתוח בר קיימא של הארץ ושימור משאבי הסביבה של המדינה למען הדורות הבאים. בשנה האחרונה, קק"ל הקימה מערך

חברתי ואקולוגי שנועד להתמודד עם שינויי האקלים. המערך מציב תוכנית היקפית לפעילות קק"ל במגוון מישורים החל מפעולות הייעור, הכשרת הקרקע, המרעה ומפעלי המים, לפי עקרונות מתקדמים של מניעת פליטות מהקרקע והגדלת קיבוע פחמן בשטחים הפתוחים המנוהלים על ידי קק"ל. בנוסף המערך מרכז את מאמצעי המחקר הממומנים על ידי קק"ל, הן במסגרת האקדמיה, הן במסגרת המו"פ החקלאי והן במסגרת מחקרי מינהל פיתוח הקרקע.

המלווים

הקשר בין הקבינט הארצי לוועידות האזוריות התקיים באמצעות מלווים, אשר היוו את החוליה המקשרת בין השאיפות והתכניות של ועדת ההיגוי הארצית לבין העידות האזוריות. קבוצת המלווים כללה מעל ל-20 מתנדבים, אשר ליוו את הוועידות האזוריות, היו חברים בצוותי ההיגוי המקומיים, נפגשו זה עם זה מידי חודשים וסייעו זה לזה על ידי רשת מאוחדת, שיחד הייתה שווה יותר מסך חלקיה.

תפקיד המלווה היה שונה בכל ועידה, בהתאם לצורכי הרשויות ולאופי המלווה. עיקרי התפקיד כללו:

- זיהוי הצרכים והאתגרים של הוועידה האזורית והעלאתם לצוות ההיגוי הארצי.
- ייצוג קואליציית ארגוני האקלים בוועדות ההיגוי המקומיות ומתן סיוע בחשיבה ובגיבוש מתווה הוועידה האזורית.
- ניהול קשר רציף עם צוות ההיגוי הארצי ועם הרפרנטים האחרים.
- סיוע במיפוי הסוגיות הרלוונטיות ומקורות ידע יחד עם צוות ההיגוי המקומי וחיבור לאנשי מקצוע בתחומים רלוונטיים לוועידות.
- השתתפות בפגישות גיוס של רשויות למהלך (להיות הפנים של הקואליציה בפגישות כאלה).
- השתתפות בוועידה האזורית.

2. מפת האקלים של ישראל: צרכים, ערכים ופעולות

א. מקומיות ושונות:

הליך בחירת מיקום הוועידות וההוצאה לפועל של הוועידות האזוריות

בשנת 2020, בעקבות אילוצי הקורונה, הוחלט לקיים את ועידת האקלים השנתית של קואליציית ארגוני האקלים במתכונת אזורית. המטרה בוועידות אזוריות הייתה כפולה: לערב בשיח האקלימי כמה שיותר גורמים ובעלי עניין, בדגש על רשויות והתארגנויות מקומיות ולייצג את האופנים השונים בהם משבר האקלים מתגלה ועתיד להשפיע בכל מקום.

משבר הקורונה יצר מציאות חדשה. הוא "הזיז את הגבינה" לתנועת האקלים. מצד אחד, גרם להצפת נושאים קריטיים על סדר היום, כגון: המשבר הכלכלי, הצורך בחוסן אישי וקהילתי ומוכנות למצבי חירום. מצד שני הערים קשיים טכניים ולוגיסטיים אשר חייבו שינוי בדרכי הפעולה, וכתוצאה מכך, התגבש מודל העבודה החדש של ועידות האקלים האזוריות.

במסגרת התהליך התארגנו 14 ועידות אזוריות. מהגליל העליון ועד חבל אילת-אילות, בסופו של דבר, יצאו לפועל 10 ועידות אזוריות. הכנת הוועידות כללה מאות מפגשים בין גורמי עניין אזוריים וארציים. כל ועידה אזורית (תא שטח שהוגדר בהתאם למקבץ של רשויות מקומיות) הקימה צוות היגוי מטעם הרשויות והארגונים המקומיים, אשר זיהה את הסוגיות הבערות שיש להציף לדיון ציבורי ואת קהלי היעד אשר חשוב לרתום לוועידה. נקודת הייחוס לשיח, היתה תכנית שינוי כיוון, אשר פועלת להתמודדות עם משבר האקלים בעזרת השלטון המרכזי והמקומי.

בעת גיבוש הוועידות, כל צוות היגוי התחייב לייצר מסמך של המלצות ותובנות מקומיות אשר יכלול התייחסות לאתגרים שנוגעים למשבר האקלים באזור המיוחס והמלצות למדיניות ברמת השלטון המקומי והמרכזי. במקביל, כל רשות אשר הצטרפה לתהליך התחייבה להתייחס למסמך ההמלצות במובן היישומי.

במסגרת הוועידות האזוריות התקיימו מאות מפגשים פיזיים ווירטואליים בהשתתפות אלפי אנשים, בין הוועידות האזוריות ניכרה שונות בכמות המשתתפים וברמת מעורבותם ובהתאם גם בתוצרי הוועידות אם כי ניתן לראות גם הרבה מן המשותף בין הוועידות.. פרק זה עוסק בתיאור השונות לצד המשותף. בעוד שישנן ועידות אשר קיימו סדרות של מפגשים, יצרו מסמכי המלצות מפורטים ואף הגיעו להסכמות עם הרשויות הרלוונטיות על אופן מימוש ההמלצות, לעומתן היו רשויות וקבוצות פעילים אשר התקשו להוציא אל הפועל את תוצרי הוועידות, אם בשל אילוצי תקציב, כוח אדם ופניות ואם בגלל העדר ידע או רצון. התוצאה היא שונות גדולה בין הוועידות, שבאה לידי ביטוי בארגונים ובגופים השותפים, במתכונת שבה התקיימו הוועידות, בתוצרים השונים שהתקבלו בכל וועידה ובמידת השפעתן המקומית. לצד ועידות אשר קיימו תהליך מלא ומוצלח בחרנו להביא אל המסמך גם את הוועידות אשר לא עלה בידן לסיים את התהליך עד לכדי יצירת המסמך המסכם, מתוך תפיסה שהפעולות אינן נמדדות רק במבחן התוצאה ומתוך הבנה כי יש חשיבות גם ל"דרך". יתר על כן, אנו רואים בכל נציגי הוועידות שותפים לדרך אשר ניסיונם ותובנותיהם הם חלק חשוב ביותר בתוך המהלך הארצי ארוך הטווח.

מה קרה בכל ועידה ?

ועידת שרון כרמל:

רכז ועידה ופרטי איש קשר: ניר גירון (planning@sviva.net)

רשויות משתתפות: באיגוד חברות 18 הרשויות המקומיות הנמצאות ברדיוס של כ-30 קילומטרים סביב תחנת הכוח אורות רבין (אור עקיבא, אלונה, אליכין, באקה אל גרביה, בנימינה-גבעת עדה, ג'סר א-זרקא, ג'ת, זכרון יעקב, חדרה, חוף הכרמל, כפר יונה, מגידו, מנשה, נתניה, פרדס חנה-כרכור, פרדיס, פרדסיה, עמק חפר)

בתהליך, השתתפו נבחרו ובעלי תפקידים ברשויות המקומיות, מומחים ואנשי מקצוע, נציגי היחידה הסביבתית, נציגי החברה האזרחית וארגוני הסביבה, תושבים מעורבים. הציבור שותף באמצעות פרסום ברשתות החברתיות (פייסבוק, וואטסאפ), רשימות תפוצה במיילים ודוברי הרשויות. כאשר גם לאחר תום הוועידה נותר קשר עם תושבים מעורבים ואף הורחבו המעגלים.

מבנה הוועידה:

16/02/2021 - "מפגש חשיפה ושיתוף ציבור" בו השתתפו נציגי הרשויות והיחידה הסביבתית וצוות שינוי כיוון. במפגש, עלתה חשיבות ההתייחסות לבעיות מקומיות שנגרמות בגלל שינויי אקלים וניתנה במה לפעילים מקומיים להציג את עבודתם ולבנות בסיס לשיתוף פעולה.

ב-25/4/2021 התקיים אירוע פתיחה בזום. במסגרת המפגש, התחלקו המשתתפים לקבוצות שעסקו בארבעת הנושאים המרכזיים בהם עסקה הוועידה: אנרגיה, תחבורה, חינוך למען אקלים, צמצום צריכה ופסולת והיערכות לשינויי אקלים.

02/05/2021 מפגש בנושא "אנרגיה נקייה כפתרון למשבר האקלים" – הצגת פתרונות ותכניות מהלאומי למקומי וסדנה אינטראקטיבית לגיבוש תכנית פעולה מקומית.

11/05/2021 כנס מיוחד בנושא חינוך ומשבר אקלים ברשויות מרחב שרון-כרמל. במהלך המפגש הועברו הרצאות קצרות על חינוך ואקלים, והוצגו יוזמות מקומיות וארציות. בנוסף התקיימו שולחנות עגולים במטרה לשמוע ולהשמיע את קול הציבור ואנשי החינוך ברשויות.

HANDS ON 05/09/2021 - מתיאוריה לעשייה – כנס סיכום שנה של ועידת האקלים האזורית שרון-כרמל והצגת תובנות הציבור מנכסי הוועידה עד כה.

אגוד ערים
לאיכות הסביבה
— שרון-כרמל —

ועידת האקלים האזורית

אגוד ערים שמה להזמין
לאירוע חשיפה ושיתוף ציבור
בנושא ועידת אקלים אזורית
שרון-כרמל

יום שלישי | 16.2.21 | 19:30

כיצד משבר האקלים משפיע עלינו
ואיך עשוי להשפיע בעתיד?
מה ניתן לעשות עם משבר האקלים בארץ?
דיון ובחירת נושאים רלוונטיים
לוועידת האקלים האזורית שרון-כרמל

בהשתתפות:

ד"ר אורלי רונן רותם
דב חנין
מיטל פלג מזרחי

להרשמה לאירוע

אירועי ועידת האקלים שרון-כרמל
מתעלים מהמשבר? לא בבית ספרנו!
איך נוכל לקדם חינוך למשבר אקלים?

11.05.21
20:00 - 21:30

בנס ZOOM פתוח לציבור הרחב
בנושא חינוך למשבר האקלים
מרחב שרון-כרמל מוביל את החינוך לשינוי אקלים!

19:00-19:10 **דברי פתיחה וברכות**
במעמד יו"ר האגוד אסיף איזק ומנכ"ל האגוד ניר סהר

19:10-19:30 **הרצאה ושיתוף קהל בנושא משבר האקלים, איומים והערבות לשינוי אקלים**

19:30-19:35 **הכרזה על מצב חירום אקלימי!**

19:35-20:05 **פועלים לשינוי במרחב שרון-כרמל בארבעת נושאי הוועידה:**
אנרגיה נקייה, חינוך למען האקלים, הפחתת צריכה ופסולת, חבורה מקימת

20:05-21:05 **סדנה בקבוצות (חדרים בזום) עפ"י ארבעת נושאי הוועידה.**

21:05-21:30 **חזרה למליאה וסיכום**

להרשמה

הוועידה האזורית
בנישירה בבנות שדה

החברות המייסדות
הרשת הירוקה
הסניף הצפוני

ועידת אקלים סחנין:

רכזת ועידה ופרטי אשת קשר: הנאדי היגרס, (hhanadi@gmail.com)

רשויות משתתפות: סחנין, עראבה, עילבון, דיר חנא, כאוכב, בוועינה נג'ידאת, כאוכב אבו אלהיג'א.

משתתפים בוועידה: יוזמת שינוי כיוון, ראשי הרשויות ונציגים בכירים מהעיריות, נציגי ציבור, ארגונים אזרחיים מבקעת בית נטופה כולה.

מבנה הוועידה: הוועידה כללה סדרה של פעילויות בנושא יום כדור הארץ והאקלים יחד עם אירוע שיא שבמהלכו הגיע נשיא המדינה ראובן ריבלין לסעודת איפטאר לכבוד יום כדור הארץ באגוד ערים סחנין, בתאריך ה- 21.4.2021.

נושאים מרכזיים שהוועידה עסקה בהם וסוגיות אקלימיות אזרחיות שעלו מהוועידה: הוועידה נערכה בסימן יום כדור הארץ וביקור חגיגי של נשיא המדינה בעיר. הנושאים המרכזיים שעלו: קידום אחריות סביבתית, שגשוג כלכלי ושוויון חברתי, בנוסף קידום שיתופי פעולה בין קהילות שונות ויצירת גשר לשלום בין אדם לרעהו ובין האדם לסביבה.

במהלך ביקורו במרכז הסביבה נפגש הנשיא עם ח"כ לשעבר ד"ר דב חנין ושמע על התקדמות תכנית "שינוי כיוון 2020" שהושקה בבית הנשיא בפברואר 2020. לאחר מכן התארך הנשיא בסעודת איפטאר, השוברת את הצום היומי בחודש הרמאדן יחד עם, ראש המשלחת האמריקאית המשמש כממלא מקום שגריר ארצות הברית ג'ונתן שרייר. בסעודה השתתפו גם ראשי הרשויות של סכנין, משגב, בוועינה, עילבון ודיר חנא.

אלמנטים מיוחדים בוועידה: ביקור נשיא המדינה בעיר סכנין ובאגוד הערים.

ועידת האקלים אילת-אילות:

הובלת הוועידה: היחידה הסביבתית אילת-איילות, מכון הערבה

הוועידה התקיימה בתאריך 8.6.21 בשיתוף פעולה אזורי שכלל שחקנים רלוונטיים רבים. הוועידה הייתה אירוע ראשוני מסוגו בעיר, ונסובה סביב סוגיית האקלים. הוועידה התקיימה במרכז צעירים סמוך לפארק המזרקה המוסיקלית.

מלוות הוועידה: עליזה מאיו, סמנכ"לית מכון הערבה (eliza@arava.org). טל שולזינגר בק, תלמידת M.A ללימודי סביבה, אוניברסיטת תל אביב (shulzinger@gmail.com).

גופים ורשויות חברים ועדת היגוי: נציגות של מכון ערבה, היחידה האזורית לאיכות הסביבה אילת-חבל אילות; החברה הכלכלית לפיתוח חבל אילות, עמותת הסביבה – מדבר וים אילת, אילת אילות אנרגיה מתחדשת, מו"פ מדבר וים המלח, רשות הטבע והגנים, החברה להגנת הטבע, סביבה בריאה בערבה וחל"צ אנרגיה מתחדשת אילת- אילות.

משתתפים בוועידה: תושבי האזור, נציגי ארגונים ומוסדות מחקר, שלטון מרכזי, צעירים וצעירות בשנת שירות, מומחים ובעל ידע מקצועי. לוועידה הגיעו מעל 100 תושבי אילת והערבה. המשתתפים האזינו להרצאות והשתתפו במעגלי העבודה לאחר ההרצאות.

נושאים מרכזיים שהוועידה עסקה בהם וסוגיות אקלימיות אזוריות שעלו מהוועידה:

- נוער למען אקלים- אקטיביזם וחינוך, התפקיד שלוקח הנוער לעורר מודעות, הסברה, להפיץ ידע.
- משבר האקלים באזור בעלי מאפיינים רגישים. אילת היא עיר של ים ושונת אלמוגים השוכנת במדבר, ועשירה בנופש ותיירות. הערבה אזור היפר-צחיח. לפיכך, הועדה עסקה בהשפעת שינויי אקלים על מפרץ אילת ושונת האלמוגים- בהקשר זה עלתה הצעה להקים מערך מתנדבים מקומי שיעסוק בהסברה לקהילה המקומית וכן זו הפוקדת את העיר לצורכי חופשה ותיירות.
- השלכת הסכם קצצ"א לשינוע נפט במפרץ אילת. המסקנה העיקרית היתה, שיש לבחון אפשרות של תביעה אזרחית על פגיעה עתידית.
- שיתופי פעולה חוצי גבולות של האזור עם ירדן: הוסכם שיש לממש את ה- Peace Dividend עם כלכלה בת קיימא ויזמות משותפות לשמירת המפרץ. יש צורך בהיערכות לשינוי אקלים על ידי פעולה בשני מישורים: שיתוף פעולה בין המועצה והעירייה למען הקהילות והסביבה ושיתוף פעולה בין משרדי ממשלה.

מבנה הוועידה: הוועידה קיבצה בעלי ידע מקצועי ומומחים, רובם תושבי האזור, אשר הקנו ידע ייחודי לסוגיות אקלים רלוונטיות והעבירו הרצאות בתחומי המומחיות שלהם.

ההישג המשמעותי של הוועידה הוא בהעלאת מודעות באזור, ובחיבור בין גופים שעד כה לא נהגו להיפגש. במקביל לוועידה החל הקמפיין נגד צינור קצצ"א שצבר תאוצה רק אחרי הוועידה (הקמפיין אינו תוצאה ישירה של הוועידה, אך כן נקשר אליה). הדיונים ועמדות התושבים תועדו בהנחיה גראפית בפוסטר מרהיב על ידי המאירת טל קמיל

ועידת מפרץ חיפה

רכז ועידה ופרטי איש קשר: אלה אלכסנדרי (ela@miu.org.il)

הובלת הוועידה: איגוד ערים אזור מפרץ חיפה להגנת הסביבה ועמותת מרחב.

רשויות משתתפות: 11 רשויות מקומיות החברות בו: חיפה, קרית אתא, קרית ים, קרית ביאליק, קרית מוצקין, נשר, קרית טבעון, מועצה אזורית זבולון, רכסים, דלית אל כרמל, עוספיה, טירת הכרמל.

ארגונים משתתפים: איגוד ערים אזור מפרץ חיפה להגנת הסביבה, נמל חיפה, המשרד להגנת הסביבה, הרשת הירוקה, מרחב- התנועה לעירוניות בישראל, המרד בהכחדה, החברה להגנת הטבע- קהילת חיפה והסביבה, קרן קימת לישראל, רובין פוד, אשכול רשויות המפרץ, אזרחים למען הסביבה, מרכזים לצדק חברתי, שקמונה- פיתוח סביבת מגורים, רשות נחל הקישון, הטכניון, ישראל 2050, אוניברסיטת חיפה.

מבנה הוועידה: אירוע פתיחה התקיים בתאריך 3.3.21 באירוע הוצגו היבטים עולמיים ומקומיים של משבר האקלים וכן יוזמות סביבתיות מקומיות. בנוסף, התקיימו דיונים בקבוצות על תוצאותיו של סקר עמדות בקרב תושבי האזור ובחירת נושאים לדיון בשולחנות העגולים.

שולחנות עגולים: בעקבות תהליך התכנון ושיתוף הציבור, נבחרו חמישה נושאים לעבודה מתמשכת של שולחנות עגולים.

אנרגיה: (9.5, 2.5, 25.4)- במהלך שלושת המפגשים נידונו סוגיות בבנייה ירוקה ופיתוח משאבים קהילתיים לאנרגיה ירוקה.

בריאות ואקלים: (1.6, 18.5, 4.5) – השפעות שינוי האקלים על בריאות הציבור, פיתוח מערכות מזון מקיימות ובריאות והיערכות בבתי חולים למשבר האקלים, לצד הפחתת השפעות סביבתיות.

תחבורה: (19.5, 5.5, 21.4)- צדק תחבורתי, מגמות שינוי ברשויות המקומיות, אקטיביזם תחבורתי.

הערכות השלטון המקומי: (13.5, 6.5, 28.4)- סקירת פעילויות ואפשרויות לפעולה עתידית במסגרת השלטון המקומי, גיבוש מסמך דרישות לפעולות הרשויות המקומיות והממשלה.

חינוך: (26.5, 12.5, 3.5)- דוגמאות מהארץ והעולם לתוכניות חינוכיות בנושא המשבר, אתגרים והזדמנויות בחינוך לקיימות, גיבוש מסמך דרישות והצהרת כוונות.

סיורים: התקיימו 2 סיורים במרחב מפרץ חיפה. הראשון, בנמל חיפה להכרות עם הפעילות והאתגרים להפחתת ההשפעות על שינויי אקלים. כמו כן התקיימה בנמל, סדנת חווייתית להצלת מזון בהנחיית ארגון "רובין פוד". השני, סיור במפרץ חיפה, להכרת יוזמות קהילתיות מקומיות מעוררות השראה.

אירוע סיכום: 29.7- הצגת מסקנות שולחנות הוועידה לפי נושאים.

ועידת השרון

רכז ועידה ופרטי איש קשר: ד"ר אסף אריאל, עמותת אקוואשן (asaf@ecocean.org)

רשויות משתתפות: כפר סבא, רעננה, הוד השרון, מועצה אזורית חוף השרון, מועצה אזורית דרום השרון, מועצה מקומית כוכב יאיר-צור יגאל.

הובלת הוועידה: הוועידה הובלה ע"י היחידה האזורית לאיכות הסביבה בשרון. הוועידה התקיימה כמהלך שיתוף הציבור בהמשך לפורום הערכות לשינוי אקלים ברשויות השרון, שהיחידה מקדמת יחד עם הרשויות מטרת הוועידה היתה לחשוף ולקדם את התכנים שהיחידה הסביבתית והרשויות עוסקות בהן במסגרת הפורום, גם בקרב תושבים ובכך לערב ולשתף אותם; כמו גם לתת ייצוג עבור כל רשות על יוזמות שהיא מקדמת בתחום זה. כחלק מתהליך הלמידה המקדים, התקיים שיתוף פעולה ושיח עם המשרד להגנת הסביבה, משרד האנרגיה, עיריית תל אביב, עמיתי מחקר ופורום 15.

מבנה הוועידה: הוועידה התקיימה לאורך יומיים 2-3 במרץ. במהלך היוםיים התקיימו הרצאות, סדנאות וסיורים. האירועים ייעדו למגוון קהלי יעד: נציגי ועדות איכות הסביבה, נוער, גמלאים וכדומה. אירוע השיא היה טקס חתימה על אמנת האקלים של כל ששת ראשי הרשויות.

נושאים מרכזיים שהוועידה עסקה בהם וסוגיות אקלימיות אזוריות שעלו מהוועידה: הצוות המארגן שכלל נציג מכל רשות, נציגי היחידה הסביבתית ואת הרכז מטעם הוועידה, בחר את התכנים שהיו בחזית ועדת האקלים: אנרגיה, חוסן קהילתי, טבע תומך אקלים והצגת המטרות הפורום של הערכות לשינוי אקלים האזורי. כל רשות, ע"י הנציג שלה, הייתה מעורבת בתכנים והיא זו שבחרה גם אלו האירועים יתקיימו מטעמה. במקביל המשיך פורום הערכות לשינוי האקלים לפעול עם הצוותים המקצועיים של היחידה והרשויות בתחומים כמו נגר, ניהול יער ואקלים ובנייה ירוקה.

אתגרים משמעותיים שעלו בפני הוועידה: האתגרים המרכזיים נגעו לעבודה עם בעלי תפקידים נוספים ברשויות כמו דוברות, סנכרון בין השותפים, השונות בין הרשויות עצמן ותקציב. בנוסף, הכנס התקיים שבועיים אחרי סגר הקורונה ולכן רובו היה בזום, מה שיצר גם קשיים טכניים.

ועידת טבע אזורי גוש דן (תתקיים במהלך אוקטובר 2021)

רכז ועידה ופרטי איש קשר: גיא דקניט, deknuydt_g@mail.tel-aviv.gov.il

רשויות וארגונים משתתפים: הרצליה, רמת השרון, תל אביב יפו, פתח תקווה, אור יהודה, חולון, ראשון לציון, בת ים, גבעתיים, רמת גן, בני ברק, רשות הטבע והגנים, החברה להגנת הטבע וקרן קימת לישראל.

הובלת הוועידה: הרשות לאיכות הסביבה והקיימות, עיריית תל אביב – יפו.

משתתפים: לוועידה מוזמנים אנשי מקצוע בכירים מכלל הרשויות המקומיות באזור גוש דן, יחד עם נציגים מהרשויות האזוריות: רשות הטבע והגנים, קרן קימת לישראל, רשות הירקון, רשויות הניקוז. נציגי ארגוני החברה האזרחית, ונציגי ארגוני תושבים הפעילים באזור, נציגי גורמי ממשלה.

מבנה הוועידה: הוועידה חולקה לשלושה חלקים:

סיוורים באזורי הטבע שבשכנות הערים – במהלך חודש אוקטובר 2021.

כנס מקצועי - 28.10, במוזיאון לטבע בת"א.

אירוע חתימה על אמנת הטבע האזורי – 28.10, אחר הצהרים.

נושאים מרכזיים שהוועידה עסקה בהם וסוגיות אקלימיות אזוריות שעלו מהוועידה:

הוועידה, שמה לה למטרה להעלות לסדר היום את חשיבות השמירה על המערכות הטבעיות ברמה אזורית, לאבטח את שירותי המערכת והאיזון האקלימי. נושאים מרכזיים: איומים על הטבע האזורי מהאדם ומשינויי אקלים; פתרונות מבוססי טבע; מדיניות שמירת טבע ברשויות; פעולות מיטיבות לשימור אקולוגי מיטבי; שיתוף ומעורבות הקהילה ובעלי העניין.

אלמנטים מיוחדים בוועידה: אמנת ראשי רשויות גוש דן לטבע אזורי – בוועידה יחתמו ראשי הרשויות על האמנה. זו אמנה ראשונה מסוגה בישראל, בה מתחייבים ראשי הרשויות לשימור משותף על הטבע האזורי, להערכות לשינויי אקלים ולקידום פעולות אזוריות לשימור טבע

דגשים כללים:

- הוקמה ועדת היגוי פעילה בה משתתפים נציגים מכל רשויות האזור יחד עם נציגים של רשות הטבע והגנים, מחוז מרכז במשרד להגנת הסביבה, רשות נחל ירקון ופארק אריאל שרון] החברה להגנת הטבע, חיים וסביבה וקרן קימת לישראל.
- נערך סקר מצב קיים למדיניות טבע באזור גוש דן בבסיס לדיונים בוועידה.
- הוכנה אמנה ומכתב גיוס לראשי הרשויות מטעם ראשי עיריות תל אביב יפו, רמת גן והרצליה.
- התקיימו סיוורים פתוחים לציבור להכרות עם הטבע באזור ולהטמעת הרעיון של הצורך בקיום מערכות טבעיות משותפות.
- יתקיימו שולחני עגולים כדי לגבש צעדים להמשך יישום האמנה.

ועידת אקלים נגב מערבי

מובילה של הוועידה: ענת הס (haas.anat@gmail.com)

שותפים מרכזיים: מועצה אזורית שער הנגב, מועצה אזורית בני שמעון ומועצה אזורית אשכול נגב מערבי. הצטרפו לתהליך היחידה סביבתית באשקלון, איגוד הערים חוף סביבה וקרן קימת לישראל. מכללת ספיר והאגודה לאקולוגיה וסביבה היו יועצים שותפים.

רקע: לרוב המשתתפים הייתה זאת הפעם הראשונה בה עסקו בנושא האקלים ולכן לא הכירו את הנושאים לעומק אם בכלל. בנוסף, נושא האקלים לא הוגדר בהגדרת התפקיד של אף אחד ממשתתפי הוועידה. לכן הוחלט, שקהל היעד של הוועידה יהיה בעלי תפקיד ולא הציבור הרחב.

מהלך הוועידה: כחודשיים לפני הוועידה התקיימה פגישת זום עם בעלי תפקידים ברשויות, תחת הכותרת "ברוכים הבאים למשבר האקלים". ההכשרה הייתה בסיסית וטובה ועסקה במונחי יסוד. בוועידה עצמה התקיימו שלושה אירועים ביומיים ומפגשים היברידיים (חלקם בזום וחלקם פרונטליים) בהם השתתפו מעל ל-200 אנשים. היום הראשון עסק ביציאה אל הקהל והעברת ידע, במהלכו התקיים דיון בנושא תזונה שהזמין

את הקהל הרחב ואנשים ממערכת החינוך. בבוקרו של אותו יום התקיים גם מפגש פיזי עם חקלאים שעסק בהשפעת משבר האקלים על חקלאות. היום השני הוקדש לדיונים בשולחנות עגולים.

אתגר משמעותי: העדרו של כוח משימה מגויס ובעלי תפקיד קונקרטיים, דרש הרבה אנרגיה להתניע ולהוצאה אל הפועל.

סוגיות בהם עסקה הוועידה: הערכות של רשויות מקומיות בהקשר משבר האקלים סביב: תזונה, חקלאות, חינוך, נגר, שטחים פתוחים ואנרגיה. לכל שולחן הגיע מנחה מקצועי ואיש מקצוע בתחומו והרצאה חיצונית. כל שולחן עסק במה קורה בכל רשות בהקשר של האתגרים המרכזיים ופתרונות בנושא בו עוסק השולחן, הרעיון היה לעסוק במה הרשות יכולה לעשות- מה אפשר לעשות עכשיו.

הישגים ותוצרים משמעותיים:

- [חקלאות](#) היה השולחן המתקדם ביותר, בו השיח עסק בהמלצות קונקרטיות ובפעולות מדיניות בהן יש לנקוט (ראה פרק 3)
- [שולחנות אחרים](#) עסקו בעיקר במיפוי האתגרים וסיעור מוחות באשר לפתרונות אפשריים ובהיכרות עם בעלי תפקידים מקבילים מרשויות אחרות.
- אשכול נגב מערבי נרתם לנושא האקלים ולכשהשולחנות העגולים ימשכו, בעיקר בנושא חקלאות, חוסן קהילתי וחינוך, האשכול ישמח להוביל את השיח.
- הרחבת ההבנה של "חוסן", גם בהקשר לשינויי אקלים.
- שינוי תפיסה אודות תהליך "המאיץ" אשר נעשה ברשויות ועתיד להיות מוחל גם על רשויות העוטף. כעת כל הצדדים מבינים שהם חייבים להיות שותפים מעורבים ומשמעותיים. הבנה זאת תאפשר גם לעשות שימוש מושכל בכתיבת תוכנית היערכות לשינוי אקלים לרשויות ותקצוב המנהלת.
- שותפות שנוצרה עם רשויות נוספות כמו שרון כרמל, הוד השרון וכו'
- פתיחות ומודעות גדולות יותר לנושא האקלים.

וועדת אקלים נגב מזרחי

רכז ועידה ופרטי איש קשר: נעה כהן קיסינג'ר (noack@negevenv.org.il)

רשויות משתתפות: ירוחם ערד ומועצה אזורית תמר

הובלת הוועידה: היחידה לאיכות הסביבה נגב מזרחי בשיתוף הרשויות ערד ירוחם ומ.א. תמר, רשות ניקוז ים המלח, מו"פ מדבר וים המלח, מגמה ירוקה, TNS וקרן קימת לישראל.

משתתפים בוועידה: מרצים מהאקדמיה, נציגי מגמה ירוקה, TNS, קרן קימת לישראל. בנוסף, השתתפו יו"ר ועדות איכות הסביבה ברשויות ואנשים מחברה האזרחית.

מבנה הוועידה: הוועידה כללה מפגש אחד ב-5.7 ששודר בזום ובפייסבוק בהשתתפות כ-240 איש וכלל הרצאות מומחים ופאנל ראשי הרשויות המשתתפות וחתימה על אמנה ושני מפגשי למידה מקדימים לצוות המוביל ולראשי הרשויות עובדים בתחום ברשויות.

נושאים מרכזיים שהוועידה עסקה בהם וסוגיות אקלימיות אזוריות שעלו מהוועידה: איומי השיטפונות, התייבשות ים המלח וריבוי מזיקים. בירוחם: פגיעה באוכלוסיות החלשות וחוסן קהילתי ובערד אנרגיות מתחדשות ועירוניות.

אתגרים משמעותיים שעלו בפני הוועידה: שיתופי הפעולה עם כלל הגופים הממסדיים והאזרחים, מחסור בידע ספציפי בתחום לגבי האזור המדובר, שיתוף תושבים בני נוער והגעה לקהלי יעד חדשים.

אלמנטים מיוחדים בוועידה: הרשויות הצטרפו לאמנת האקלים **קלימה-מד**. ההחלטה עברה במליאות הרשויות וראשי הרשויות חתמו על האמנה בסוף הוועידה נקבעו צוותי עבודה לטובת הנושא והרשויות השותפות והוצגה תוכנית דו שנתית להעמקה בנושאים השונים במרחב.

קישור לתוצרים: [תוצרים ותובנות מוועידה אזוריות - Google Docs - docx](#)

יום עיון היערכות למשבר האקלים
רשויות היח"ס נגב המזרחי: תמר, ערד וירוחם
 יום ג' 7.4.21 בשעה 15:00-17:00

לוח המפגש

15:00: פתיחה

15:10: דברי פתיחה ראשי הרשויות

15:30: הרצאת פתיחה על משבר האקלים והערכות עירונית, מהו האתגר מולו אנחנו ניצבים / ד"ר אורלי רונן ראשת המעבדה לקיימות עירונית בבית הספר פורטר באוניברסיטת תל אביב

15:45: היבטים חברתיים והבריאותיים של משבר האקלים / פרופ' נדב דבידוביץ' ראש המחלקה לניהול מערכות בריאות וראש בית הספר לבריאות הציבור אוניברסיטת בן גוריון

16:00: תכנית הערכות עירונית והצורך ברתימת כלל אגפי העירייה / איתן בן עמי מנהל הרשות לאיכות הסביבה בעיריית תל-אביב יפו

16:15: עצמאות אנרגטית בחבל אילת/ דורית בנט מנכ"לית אנרגיה מתחדשת אילת-אילות

16:30: תיאור תהליך הליווי לכתיבת התוכנית - היחידה הסביבתית נגב מזרחי

16:45: דיון ושאלות

<https://us04web.zoom.us/j/8263575168>

ועידות האקלים האזוריות

The Natural Step Israel

מרכז מדבר יום המלח Dead Sea & Arava Science Center

מגמה

מכון המחקר למשאבים טבעיים

מכון המחקר למשאבים טבעיים

וועדת העיר מודיעין

רכז ועידה ופרטי איש קשר: גדעון בכר, יו"ר קואליציית מודיעין בת קיימא ושגריר מדינת ישראל לנושא קיימות

gideon.behar@gmail.com

רשויות משתתפות: עיריית מודיעין

הובלת הוועידה: הוועידה אורגנה על ידי קואליציית ארגוני סביבה במודיעין וקהילת החברה להגנת הטבע בעיר.

השתתפו בוועידה גם מחזיקת תיק איכות הסביבה וקבוצת אנחנו הצעירים.

משתתפים בוועידה: השתתפו אנשי אקדמיה מומחים בתחום ואנשי מקצוע מהחברה האזרחית שנתנו הרצאות, קרן קימת לישראל וכמובן תושבים מהעיר שהשתתפו ב6 מעגלי שיח.

מבנה הוועידה: הוועידה התקיימה כאירוע בודד ב8.6 באולם בעיר בהשתתפות 120 איש ויותר שחשו שמחה גדולה למפגש פנים אל פנים. בוועידה ניתנו הרצאות טד קצרות מפי מומחים ואורגנו 6 מעגלי שיח. הוועידה התקיימה בתוך שבוע האקלים, במסגרתו נערכו הרצאות, סדנאות וסדנאות בנושא טבע, סביבה ודיונים בנוגע לסוגיות אקלים.

נושאים מרכזיים שהוועידה עסקה בהם וסוגיות אקלימיות אזרחיות שעלו מהוועידה: בוועידה דנו ב6- היבטים של סוגיית האקלים ומתן יצרו מסמך המלצות. הסוגיות הן: אנרגיה סולארית, תחבורה, עצים והצללת העיר,

חינוך קיימות בקהילה, צריכה מקיימת ותזונה בת קיימא. בכל שולחן עגול השתתפו כ-15-10 משתתפים וגובשו המלצות למסמך אחד.

אתגרים משמעותיים שעלו בפני הוועידה: האתגר המרכזי היה להביא את ראש העיר להשתתף בוועידה- דבר שלא צלח. אתגר נוסף הוא כיצד להרחיב את השותפים ולצרף אירגונים מהסביבה העוטפת את המודיעין. בנוסף הייתה דילמה אם לקיימה בזום או באופן ממשי ואם כן האם אנשים יצביעו ברגליים ויגיעו.

אלמנטים מיוחדים בוועידה: כחודשיים לפני הוועידה התקיים סקר תושבים ובמהלך השבוע של הוועידה התקיימו סדנאות וסיורים שחשפו אנשים נוספים לסוגיית האקלים בהיבטים ובמסגרות שונות.

קישור לתוצרים: קיים קישור למסמך המלצות של הוועידה – [מסמך המלצות - Google Docs - docx](#)

ועידת אקלים ירושלים והסביבה

רכז ועידה ופרטי איש קשר: תמנע רז, ק. ירושלים ירוקה timniraz@gmail.com

רשויות משתתפות: ירושלים ומטה יהודה.

הובלת הוועידה: את הוועידה הובילו צוות מהחברה האזרחית של שדולת ירושלים בת קיימא יחד עם צוות היגוי משותף עם נציגים מעיריית ירושלים, מטה יהודה, קרן קימת לישראל, קרן ירושלים ירוקה ושותפות אזורית לקידום מרחב ביוספרי. את הוועידה ליוותה מטעם צוות קואליציית האקלים פזית שביד- מהחברה להגנת הטבע.

משתתפים בוועידה: בנוסף לצוות המוביל השתתפו גם מרצים ונציגים מאקדמיה ומארגוני חברה אזרחית החברה להגנת הטבע, הפורום הישראלי לתזונה בת-קיימא ומשרד הבריאות.

מבנה הוועידה: הוועידה התקיימה כסדרה של 3 מפגשי ערב וובינר ויום סיור ביוזמות מהשטח ברחבי ירושלים. בכל מפגש התקיימו הרצאות העשרה, הצגת פרויקטים בשטח ודיונים בשולחנות עגולים. בכל מפגש השתתפו כ-100 אנשים וביום הסיורים כ-500.

נושאים מרכזיים שהוועידה עסקה בהם וסוגיות אקלימיות אזוריות שעלו מהוועידה: 3 נושאים מרכזיים גדולים עמדו במוקד הוועידה- שטחים פתוחים ומערכות טבעיות, מזון ואנרגיה. כאשר הייתה הסכמה ששלושת הנושאים רלוונטיים וזקוקים לטיפול דחוף עבור האזור. לכל נושא היה צוות היגוי נפרד שקידם וקבע את תוכן

המפגש. המבנה כלל הרצאות לימוד ממומחים, דוגמאות של מיזמים מהשטח, ומעגלי שיח לקבלת מידע על בעיות ופתרונות אפשריים בכל תחום.

אתגרים משמעותיים שעלו בפני הוועידה: הגעה לקהלי יעד חדשים ונוספים, מימון תקציבי ובאלו נושאים ותתי נושאים ראוי להתמקד השנה.

כללי: בעקבות הוועידה מ.א. מטה יהודה החליטה להקים שולחן עגול בנושא גגות משולבים ולנסות להרחיב הנושא במועצה. עיריית ירושלים לקחה על עצמה להכניס לתוכנית העבודה האסטרטגית להערכות למשבר האקלים גם את נושא המזון ויחד עם נציגי משרד הבריאות והפורום של המרחב הביוספרי הם מנסים לקדם מועצת מזון אזורית עם שותפים נוספים.

קישור לתוצרים: [תוצרים - ירושלים Google Drive](#)

ועידת האקלים האזורית

18.5.21 יום ג'

שפחים פתוחים ומערכות טבעיות

18:35 החייסות מהרשות והגופים הפועלים באזור

- עיריית קק"ל לאור שינוי האקלים במרחב היישוב - ד"ר דורון מרקל, המדען הראשי, קק"ל
- שיפור הרי ירושלים ומעיינותיה: הוועדה להקמת גן לאומי הרי ירושלים - לירון דגן, מחנכת התורה לדגנת הענבי בירושלים והסביבה, יעל אלישר, מרכזת הבריית לדיוקן ירושלים ושמהיה על ההרים סביב לך, החלוקה
- רוער הערבה כנוסח מתמון במשבר האקלים - ישראל גלן, אוהוטק, שומרים על הצבים בירושלים
- אדרי" עופר מנון, אדריכל ראשי, עיריית ירושלים
- אדרי" מיכל נאור ורניק, מהנדסת המטענה וההנדסת הוועדה המקומית לז"ב, מ.א. מטה יהודה

19:20 הפסקה

19:30 מה עושים? יוזמות וישראל מהשטח

20:00 שאלונות עגולים

לניבט מסמך מדעיית והצבת כוונת

20:50 סיכום: מה הלאה?

18:00 דברי פתיחה והנחיית המושב:

בל"פ געמי זור, יו"ר ק"ל ירושלים ירוקה

ברכות:

בל"פ חסן, המסנה לראש עיריית ירושלים, מחזיקת תיקי החץ והתיירות

מ"ר ביבי זיל, ראש מ.א. מטה יהודה

18:30 הרצאות פתיחה

האתגר האקלימי: אם תרצו, אין זו חממה!

פ"פ"ר אלון סל, החוג למדיניות ציבורית באוניברסיטת תל אביב, ק"ל ירושלים

תכנון מטה אקלים - היחידה המקומית של תכנון העיר ירושלים בראש משבר האקלים - שוטי קק"ל, מרכזן עו"ד חמ"א

לפרטים: חמנון רז 052-6433448 | climatemeeet.org.il | climate.jlm.my@gmail.com

ועידת האקלים האזורית

אם תרצו אין זו חממה... אזור ירושלים ומטה יהודה

הוועידה מתקיים בזום, קישור יישלה לנייטרים: <https://climatemeeet-forms.wizard.biz/>

26.5.21 יום ד'

מעגל המזון באזור

18:00 דברי פתיחה והנחיית המושב:

ד"ר חנית אולונסקי, סוכנית לניהול סיכני בריאות וסביבה, SP Interface

18:10 הרצאות פתיחה

להאכיל את האנושות בתוך גבולות כלכליים: מחזון לטניאנוו, ד"ר אלון שפן, החוג ללימודי סביבה בבית"ס למטבחה מדעית כדור הארץ י"ש פורטר, אוניברסיטת תל אביב, ויו"ר המוסד לתזונה בת קיימא

הוכנת למזון ובחזון תזונתי, פפתח למדיניות מזון גלובלית - ד"ר דרית אדלר, נשיאת הפורום הישראלי לתזונה בת קיימא ותזונת המטענה הלאומית לביטחון תזונתי

18:50 החייסות מהרשות והגופים הפועלים באזור

- הערכת הקליאט ישראל לשינוי אקלים - ד"ר נדעון ספורוב, מ"ר הקליאט מניית ויועית כח לשינוי אקלים, משרד הקליאט ופיתוח הכפר
- תזונה, בריאות ואקלים: מדיניות האגף לתזונה במשרד הבריאות לראש משבר האקלים - טל דגן, דיאנונית מתווית לשכת הבריאות ירושלים
- מ.א. מטה יהודה

19:00 הפסקה

20:00 מה עושים? יוזמות והשטח מוטעם

20:00 שאלונות עגולים

לניבט מסמך מדיניות והצבת כוונת

20:50 סיכום: מה הלאה?

לפרטים: חמנון רז 052-6433448 | climatemeeet.org.il | climate.jlm.my@gmail.com

ועידת אקלים הרצליה

רכז ועידה ופרטי איש קשר: אסף ידון, מנהל מדור קיימות ביחידה לאיכות הסביבה בהרצליה

רשויות משתתפות: הרצליה

ארגון והובלת הוועידה: אנשי מקצוע מהרשות.

משתתפים בוועידה: אנשי מקצוע מהרשות, המשרד להגנת הסביבה והאקדמיה. כ-100 אנשים נכחו באירוע. הזמנה נשלחה לכלל הקהילות בעיר. לא בוצע ניתוח מעמיק לנוכחים אך ניכר כי רובם היו "הקהל השבו" בתחומי הקיימות והסביבה. הוועידה היוותה יריית הפתיחה לאירועי שבוע הקיימות ולוותר בקמפיין הסברה בפלטפורמות הפרינט והדיגיטל של העירייה. בנוסף, הוועידה הועברה בשידור ישיר בפייסבוק העירוני.

מבנה הוועידה: אירוע שיא חד פעמי. הוועידה התקיימה ביום ראשון והיוותה את אירוע הפתיחה לכלל אירועי שבוע הקיימות.

נושאים מרכזיים שהוועידה עסקה בהם וסוגיות אקלימיות אזוריות שעלו מהוועידה: סקר התושבים שהופץ עלה בקנה אחד עם האג'נדה של היחידה הסביבתית הנותנת דגש לנושא הטבע העירוני. לכן, בוועידה ובשבוע הקיימות עצמו נושא הטבע העירוני קיבל את מירב תשומת הלב.

אתגרים משמעותיים שעלו בפני הוועידה: האתגר המרכזי היה כיצד ניתן לייצר אירוע שימשוך את הציבור הרחב ויעורר באז. משבר האקלים הוא הנושא החשוב ביותר לדבר עליו אבל במובן מסוים אנשים עוצמים עיניים ומעדיפים לא לדעת. לתחושת הצוות המארגן, הוועידה לא הצליחה לעמוד ביעד של ליצור אירוע יוצא דופן ולראייה אופיו של הקהל. בראייה קדימה, בשביל לייצר שיח ותכונה לקראת הוועידה, ייתכן שנכון לעבוד דרך הקהילות המקומיות בתכנית מדורגת שוועידת האקלים מהווה השיא שלה.

ועידה ארצית בנושא חינוך ומשבר האקלים

רכז הוועידה ופרטי איש קשר: דותן יושע, הרשת הירוקה (dotan@reshet-yeruka.net)

ועדת ההיגוי שהובילה את הוועידה: מורים למען האקלים, הורים למען האקלים, מחאת הנוער למען האקלים, הרשת הירוקה, החברה להגנת הטבע, פורום רכזי חינוך סביבתי, אגוד ערים שרון כרמל, זווית בחינוך (אקולוגיה וסביבה), מועצת התלמידים והנוער הארצית, גרין ניישין (גידי קפלן).

ועדת ההיגוי שהיוותה צוות מארגן פעיל, נפגשה במשך כחצי שנה פעם בשבוע.

משתתפים בוועידה: מורים ומורות, הורים, תלמידים ונוער. נציגי משרד החינוך, ארגוני חינוך וחברה אזרחית, אנשי מקצוע ומומחים. סה"כ נרשמו לוועידה 1400 איש. הוועידה התקיימה בזום. סה"כ השתתפו בזום 687 איש, מתוכם כ-500 נכחו מעל 45 דקות. בנוסף צפו עוד מאות אנשים בשיגור החי בפייסבוק.

מהלך הוועידה: הוועידה כללה 4 מושבים שנחלקו ל-2. שני מושבים באירוע בוקר ושני מושבים באירוע הערב. בנוסף נבנה "מרחב פיזיטאלי" לוועידה שהקנה חוויה אינטראקטיבית ("כמו ועידה אמיתית") של מעבר בין חדרים ואולמות, נגישות למצגות, הרצאות, סרטונים וחומרים רלוונטיים נוספים. לוועידה קדם סקר שערכו חוקרים בסמינר הקיבוצים שאוששו את הטענה כי **רוב בוגרי מערכת החינוך אינם פוגשים תכנים של משבר האקלים ואינם רוכשים כלים וידע להתמודדות וחוסן אקלימי.**

אתגרים בוועידה: האתגר המרכזי היה העובדה כי מרבית חברי הצוות המארגן היו מתנדבים שעסקו בוועידה על חשבון זמנם הפרטי (עבודה ומשפחה), כך שמידת הפניות שלהם והיכולת שלהם להשקיע את הזמן

והמשאבים הנדרשים היו מוגבלות. אתגר משמעותי נוסף היה היעדר מקורות תקציביים לוועידה. כתוצאה מכך הוועידה החלה להתארגן ללא תקציב, מתוך כוונה להימנע מהוצאות כספיות. עם התקדמות התהליך וההבנה שלא ניתן לקיים אירוע גדול ללא השקעה כספית (פרסום, שיווק דיגיטלי, סקר מקצועי, וידאו וכיוצ"ב), צוות ההיגוי נדרש לגייס תרומות תוך כדי עבודה.

הנושאים שנידונו בארבעת המושבים בוועידה:

- חרדת אקלים - היבטים רגשיים של משבר האקלים וכלים לתיווך והכלה רגשית.
- יוזמות חינוכיות - הצגת דוגמאות לתכניות, יוזמות חינוכיות ומעשיות בנושא משבר במטרה לעורר מוטיבציה לפעולה והשראה לרעיונות בקרב הקהל.
- מהמצוי לרצוי – סוגיית משבר האקלים במערכת החינוך הפורמלית – הפער בין המצב הקיים למצב הרצוי. תמונת מצב עולמית. כיצד מתגברים על הפערים הקיימים.
- מחאת הנוער למען האקלים - מושב בהובלת בני ובנות נוער על מה ניתן לעשות הלכה למעשה.

הישגים משמעותיים של ועידת חינוך:

- לראשונה בישראל – קיום של ועידה ארצית שעוסקת בחינוך ומשבר האקלים באופן נרחב ורב מימדי.
- חשיפת תמונת מצב עדכנית "מהשטח" (מורים, תלמידים, הורים) מבחינת (אי) העיסוק במערכת החינוך במשבר האקלים וחוסר שביעות הרצון מהמצב. מהמושב שעסק בפערים עלתה תחושה בולטת שהמצב בשטח לא טוב וזו הסוגיה הבולטת ביותר.
- קבלת תמונה עדכנית (ולא אופטימית) לגבי הוראת משבר האקלים בעולם, על ידי חוקרת בינלאומית על חינוך ואקלים, פרופ' מרסיה מקנזי.
- יצירה של דיון ושיח ישירים בין נציגי משרד החינוך לבין משתתפי הוועידה.
- השפעה על משרד החינוך בדרך לשינוי ההתייחסות שלו לנושא התמודדות עם משבר האקלים במערכת החינוך הפורמלית.
- רלבנטיות וענייניות של טיפול בנושאים של הכלה רגשית בנושא משבר האקלים בהוראה.
- שיתוף פעולה פורה ומחזק בין ארגונים, אקטיביסטים, נוער, מורים ומורות.
- נציגי הנוער היו שותפים מרכזיים באירוע. כולל ארגון והובלה של מושב שלם בוועידה.

הוועידה הארצית לחינוך ומשבר האקלים

איסרו חג שבועות

הוועידה הארצית לחינוך ומשבר האקלים

18.5.2021

9:00-17:30

9:00-9:30 דברי פתיחה וברכות

- חנית גפן, מנכ"לת הרשת הירוקה, נציגת הנופים המארגנים
- פרופ' נגה קרנפלד שור, המדענית הראשית, המשרד להגנת הסביבה
- הרב שי פירון, שר החינוך לשעבר

9:30-11:00 מושב 1: חרדת אקלים? יש דבר כזה

היבטים רגשיים של משבר האקלים וכלים לתיווך והכלה רגשית

- שריפות והצפות באוסטרליה בעיני נערה מקומית** - Cleo Williams
- מי מפחד ממנגוני הגנה? התארגנות הנפש מול משבר האקלים והצעות לפעולה** - פרופ' יוסי לוי בלו, ראש המרכז לחקר האובדנות והכאב הנפשי ע"ש ליאור צפתי, המרכז האקדמי רופין.
- כלים פרקטיים בהיבט הרגשי** - ד"ר יעל לבי-פינברג, פסיכיאטרית ומפסיכותרפיסטית בשיחה עם חנית גפן, מנכ"לת הרשת הירוקה
- מחבת עצים - על חשיבות הקשר שלנו לטבע כבריאי לנו ולאקלים** - הילה נקש, מנהלת מחלקת מדידה, פיתוח והטמעה באגף חינוך, החברה להגנת הטבע
- כשבודה נמש את משבר האקלים - על הקשר בין מינדפולנס למשבר האקלים** - אסי שורק, פסיכולוג קליני, ראש התכנית לפסיכותרפיה ומנהל שותף של המרכז הפסיכולוגי טבע ומהות

11:30-13:00 מושב 2: אז מה אפשר לעשות?

יזמות והשראה לתכניות חינוכיות המיושמות כבר היום

- שבוע שיא-סביבה** - ד"ר נעמה אלדר-סגל, מורה בעירוני ה' בחיפה
- נטיעות עם תלמידים** - אמאל בדארנה, רכזת חינוך סביבתי באינדו ערים לאיכות הסביבה באגן בית נטופה
- מתיחלים את השינוי בצלחת** - עומר גיסבורג, חיים וסביבה

13:30-15:00 מושב 3: ממצוי לרצוי - פערים בחינוך

סקירת משבר האקלים במערכת החינוך בארץ ובעולם

- יישום מדיניות חינוך אקדמי בנושא בעולם** - Marcia McKenzie, Prof, Educational Foundations, University of Saskatchewan
- סקירה של הוראת משבר האקלים במערכת החינוך** - ד"ר גילמור קשת, מנהלת אגף א' למדעים, משרד החינוך
- פאנל בהנחיית מיקי חיימוביץ בהשתתפות:**
 - נציג משרד החינוך
 - זיוית לינדר, ראש אגף חינוך וקהילה, המשרד להגנת הסביבה
 - מנהלת / מורה בבית הספר
 - מור כץ, נציג מחאת הנוער למען האקלים
 - אורית משעל, מנהלת יחידת חינוך לקיימות ביחידה האזורית לאיכות הסביבה בשרון

15:30-17:00 מושב 4: אנוחנו מחאת הנוער למען האקלים

הדור הבא מוביל לשינוי וקורא לנו להצטרף

- נוער מדבר משבר - סטורילינג** - למא גנאים, אליאב אלפסי, ענבר קרן ונועה בר-נר
- חינוך לאקטיביזם** - טעם וידר, מנכ"לת אידאה, מרכז לדמוקרטיה ליברלית
- פאנל חינוך לאקטיביזם בהנחיית גילי בן דור בהשתתפות:**
 - ליאל בירן, נציג מורים למען האקלים
 - דפנה ברנקל, ביה"ס לאקטיביזם, מנחה ירוקה
 - דודו קרני, רכז הדרכה, תנועת הצופים
 - נציג מועצת התלמידים והנוער הארצית

17:00-17:30 משחק והפתעות לסיים

• היום כולו יתקיים בזום •

הרשמה בקישור המצורף

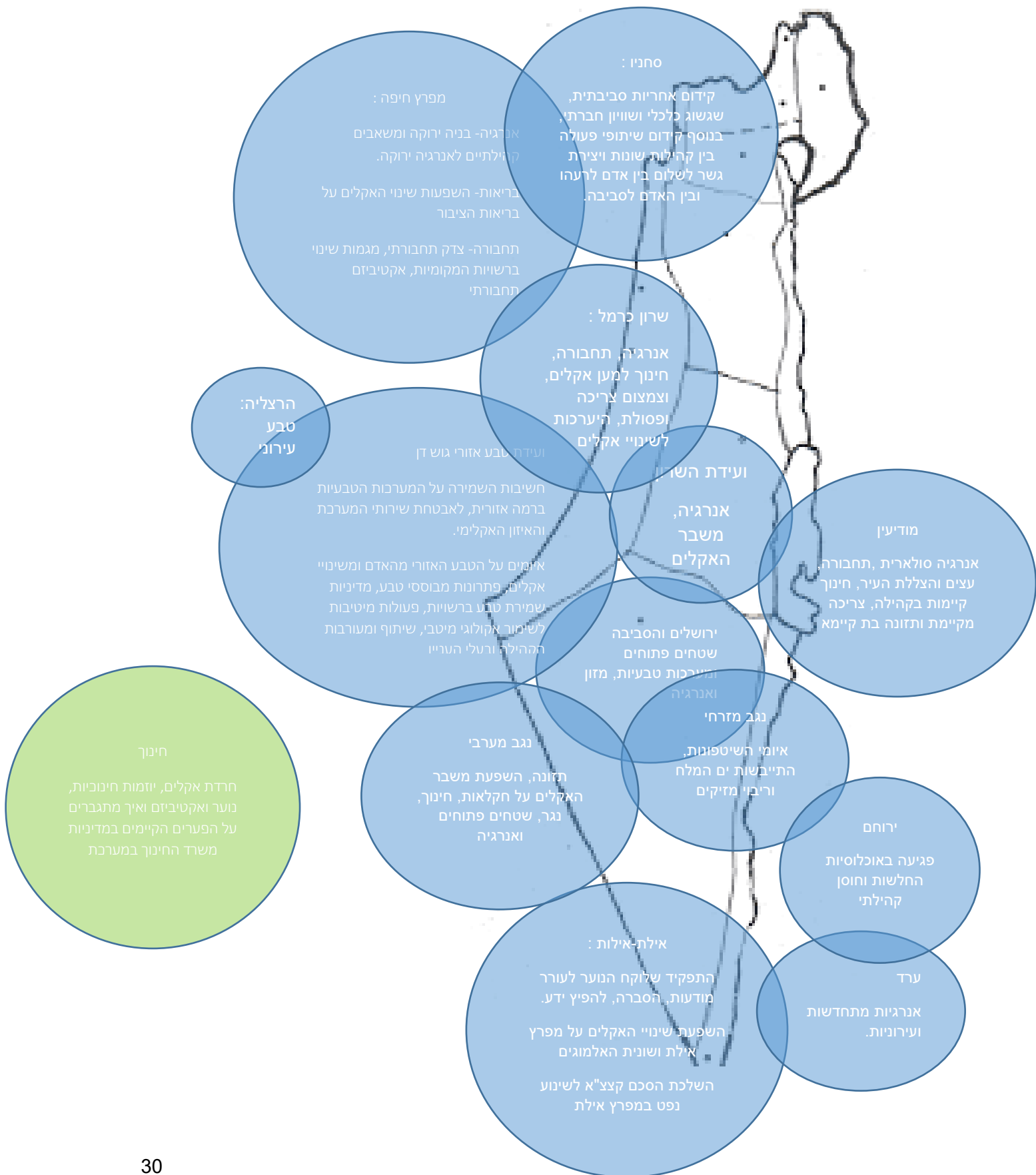
ועידת הגליל עליון וועידת השפלה

בגליל העליון ובשפלה נרקמו שתי ועידות אשר יועדו לעסוק בנושא אקלים והשפעות שינוי האקלים על האזור. אולם שתי הוועידות לא יצאו אל הפועל, עקב מחסור בכוח אדם ומשאבי תקציב.

ועידת הגליל העליון הייתה אמורה לרכז תחתה מספר מועצות (מבואות חרמון, מטולה וקרית שמונה כאשר מ.א גליל עליון יזמה והובילה את המהלך. בשפלה, המהלך היה שיתוף פעולה בין עיריית נס ציונה למרכזים לצדק חברתי.

כאמור שתי הוועידות לא יצאו אל הפועל, עקב מחסור בכוח אדם ייעודי לוועידה מטעם הרשות המובילה. בראיונות מאוחרים יותר, עם מובילי הוועידות הם סיפרו שבמכלול המשימות וביחס למשאבי כוח האדם, קידום והפקת ועידת אקלים אזורית נתפס כמשימה חשובה פחות, שאינה דחופה ובמידה ותתבצע יהיה על מנת ל"סמן V" אך ללא השפעה אמיתית על מדיניות. לצד זאת, הם גם הסכימו שלו היו בידם את התקציבים להקצות תקן לפרויקטור זמני לנושא, היו שמחים לעשות זאת ולקיים את הוועידות על הצד הטוב ביותר ובאופן שיהיה משמעותי ובעל השפעה.

ב. מפת האקלים של ישראל- סיכום התובנות שעלו בכל ועידה לגבי היערכות לשינוי אקלים ברמה המקומית

ג. מה השתנה: פסיפס התוצרים הייחודיים

ועידות האקלים האזוריות, הפיקו מגוון של תוצרים וחוויות המבטאים את מהלך הוועידות והנושאים השונים בהם עסקו. כפי שתואר לעיל, לכל ועידה תוצרים ייחודיים משלה ובהם תערוכות, מסמכי מדיניות, סרטונים ועוד. לצד התוצרים הייחודיים של כל ועידה, אנו רואים במהלך הוועידות שלם הגדול מסך חלקיו.

בסדנא של "ועדת עריכה" שהתכנסה בסיום הוועידות, בה השתתפו מתנדבים מכל הוועידות התגבשה התובנה שניתן לתאר את הוועידות כתהליך שהעצימו ארבעה מנועים מרכזיים להגברה ושינוי של שיח האקלים הארצי: קול, מקומיות, הגברת ההשתתפות והבעלות על נושא האקלים כחלק מפיתוח תודעה אקלימית בקרב אזרחים ובעלי תפקידים כאחד.

להלן פירוט המחוללים:

- **הגברת הקול-** הוועידות האזוריות שימשו כמעין "מגביר קול" לבעלי עניין, אזרחים ופעילות בתחום האקלים. הן עבור מומחים, הורים, פעילים מקומיים, ובני נוער והן עבור מובילי פעילות קימת מסוג קולות קוראים, יוזמות מקומיות ותוכניות ממשלתיות. בנוסף, בשל האופי הפתוח של רבות מהן, אפשרו הוועידות הבעת קול גם עבור צדדים חלשים יותר שלרוב קולם פחות נשמע. היבט זה ייחודי לוועידות המקומיות, שכן בוועידות ארציות כפי שהתרחש קודם לכן, הבמה ניתנה ברובה למרצים ובעלי עניין ידועים בתחום האקלים.
- **מקומיות-** הוועידות הציפו וביטאו סוגיות מקומיות, הן בתחום האקלים והסביבה, לרבות התמודדות מקומית עם השלכות המשבר והן בהקשר לסוגיות רחבות, כדוגמת יחסי פרפריה- מרכז, אופי שיתוף הפעולה בין השלטון לתושבים, חלוקת התפקידים והתקציב בין יחידות סביבתיות ליתר היחידות העירוניות ועוד. הוועידות מלמדות כי איסוף של נקודות מבט אזוריות יכול לשפוך אור על אתגרים ברמה הלאומית ולכן הוא חיוני לצורך הבנת משבר האקלים וההיערכות לקראתו

- **חיבורים** - רבות מהוועידות נערכו תחת הפקה של פעילים מקומיים, אשר גיבשו סביבם קבוצת הובלה. גיבוש הקבוצה והובלתה יצרה חיבורים חדשים בין בעלי עניין, בעלי תשתית וקובעי מדיניות, באופן שמאפשר המשך עבודה משותפת.
- **השתתפות** - מגוון צורות מבני ההשתתפות ייצר עושר רעיוני ואקלימי, בין מבני ההשתתפות שהתקיימו: סיורים, חתימה טקסית של אמנת ראשי רשויות, הרצאות ותובנות של מומחים, סקרים מקומיים, חשיפת יוזמות מקומיות, ועידות וירטואליות במרחבים פיזיטאלים, סרטונים וסביבות דליברציה ודיון. מבני ההשתתפות המגוונים והייצוגיים השונים ביטאו מחויבות לבניית קול קולקטיבי לצורך שיתוף ציבור והעלאת מודעות. בנוסף, צורות השתתפות שונות מקדמות את עקרון ההכללה בכך שהקלים שונים מתחברים באופן שונה וייחודי לוועידה ובחרים את הדרך הנוחה להם ליטול בה חלק.
- **שייכות, אחריות, מעורבות והרחבת מעגלים** - ההשתתפות בתכנון הוועידה או בפעילותיה הרחיבה והעמיקה את הקשר של אזרחים ובעלי תפקידים ברמה המקומית לנושא האקלים, בדגש על תודעת אקלים אקטיבית. מנגנון הארגון של הוועידות עבד ברוח **טרנספורמטיבית**, קרי כיוון לפעילות מחוללת שינוי. הוועידות יצרו בסיס לשינוי מהותי ביחס לחיבורים, הרחבת מעגלים ותודעת אקלים אקטיבית, דרך מגוון של מנועי שינוי שהאיצו תהליכי שינוי בשיח ובמעורבות האזרחית סביב נושא משבר האקלים בישראל. הוועידות יצרו תהודה ציבורית והניעו תהליכי המשך ומעגלי השפעה מתמשכים במקומות שדווחו שהמודעות למשבר האקלים הייתה נמוכה קודם לכן. בכך הוועידות מגלמות בתוכן פוטנציאל לשינוי בממדים רבים. אלו אמנם צעדים ראשונים, במקרים רבים, אולם צעדים אלו מהווים התחלות חשובות בעלות פוטנציאל להרחבה ומינוף.

להלן מספר דוגמאות מתוך דווחים שעלו מהוועידות:

1. בנגב המערבי דווח שלרוב המשתתפים זו הייתה הפעם הראשונה שהשתתפו בדיון מקצועי על משבר האקלים. הדיונים יצרו מחויבות גדולה יותר של אשכול הרשויות להגיש תוכניות להיערכות לשינוי אקלים. דיון על חקלאות בת קיימא בעידן של משבר האקלים הוליד, שורה של המלצות שנכתבו על ידי חקלאים.
 2. באילת-אילות - נציגי ארגוני אזרחים שלא פעלו יחד קודם לכן, שיתפו פעולה בהקמת הוועידה. חלקם המשיכו ואף הגבירו שותפות זו בקמפיין הציבורי נגד צינור קצצ"א וההשלכות העתידיות על מפרץ אילת.
 3. ועידת החינוך ומשבר האקלים - יצרה שיתוף פעולה מתמשך בין ארגונים שונים: הורים למען אקלים, מורים למען האקלים, נוער למען האקלים וארגוני חינוך וסביבה. הוועידה, הציפה סוגיות חשובות ביותר כמו הצורך לפתח פדגוגיה מכילה רגשית בהוראת משבר האקלים.
- מארגני הוועידה ביצעו סקר עמדות מקדים, בסיוע חוקרות מסמינר הקיבוצים, שעזר להציף את ההתעלמות הכמעט מוחלטת של מערכת החינוך מהוראת משבר האקלים. במושב המוקדש לפער בין המצוי והרצוי, התקיים שיח ישיר בין המשתתפים לבין נציגי משרד החינוך. שיח זה יכול וצריך להוביל להמשך הידברות מעמיקה בין הצדדים ולקדם צעדים משמעותיים בתוך משרד החינוך להתמודדות מקיפה וראויה יותר עם סוגיית הוראת משבר האקלים.

3. שינוי מדיניות

אחת המטרות העיקריות של הוועידות האזוריות היתה להציע כוונים לפעולה ושינוי מדיניות אקלים בישראל ברמה מקומית וארצית. כל ועידה קיבלה את המנדט לעצב את אופן פעולתה כראות עיניה ולפי עקרונות מנחים. הדיונים של הוועידות התבססו במידה רבה על מסמך המסגרת של יוזמת 'שינוי כיוון', אשר עוסק במגוון תחומים ובהם אנרגיה, תחבורה, מזון וחקלאות, עירוניות, כלכלה, רוחה ועוני דיגיטלי ועוד. כל ועידה התבקשה להפיק תוצר סופי של מסמך המלצות במגוון תחומים אותם בחרה, מסמכים אלה עתידיים להעשיר את השיח עם מקבלי ההחלטות והמשלחת הישראלית לגלזגו, בפסגה הארצית, (11.10.2021), ומיועדים להגיע לדיונים בוועידת האקלים הבינלאומית COP 26 בסתיו 2021. פרק זה בדו"ח עוסק בהמלצות המדיניות אשר עלו מהמסמכים השונים, מהסקרים המקדימים, מראיונות שנערכו עם מובילי הוועידות ומהתרשמות הקבינט הארצי.

חרף השונות בין הוועידות השונות, בחרנו לחלק את הפרק על פי נושאי תוכן ובתוכם הזירה השלטונית לה המלצות נוגעות. דהיינו, המלצות הנוגעות לממשלה ולרשויות מקומיות ללא סיווג אזורי (לחלוקת סוגיות על פי אזורים גאוגרפים, ראו פרק 2). בנוסף בפרק זה ישנו תת פרק העוסק בסוגית התקציב וזאת מתוך תפיסה שהנושא חשוב דיו על מנת לעסוק בו בדיון נפרד.

כלל ההמלצות סווגו על פי קריטריון חשיבות אקלימית, קרי מידת ההשפעה האקלימית של מימוש ההמלצות והן מופיעות על פי סדר זה. קריטריונים נוספים אשר נלקחו בחשבון בכתיבת ההמלצות הם: בציעות מעשית ופוליטית, עלות תועלת והוגנות. המלצות אשר לא עמדו בתנאי הסף של קריטריונים אלו לא הוזכרו במסמך, אך קריטריונים אלו, בניגוד לחשיבות אקלימית, לא השפיעו על סדר הופעת ההמלצות.

א. אנרגיה

נדרש מעבר מהיר לאנרגיה מתחדשת ובעיקר אנרגיה סולארית ולא החלפת התלות הישנה בפחם בתלות חדשה בגז. אנרגיה מתחדשת מחוללת תעסוקה ותיצור מקומות עבודה חדשים רבים. היא מצמצמת זיהום אוויר וחוסכת כסף. אפשר לייצר אותה על גגות בניינים, מחלפים ושטחי חקלאות מתאימים – בבחינת "תנו לשמש גג". אנרגיה מתחדשת היא מנוע לפיתוח הפריפריה (צפון הנגב - בשטחי הערים, המועצות המקומיות והכפרים הבלתי מוכרים) ולחדשנות טכנולוגית בתחום אגירת אנרגיה, הולכתה וניהול הביקושים. מטעמי ביטחון ובריאות, אנרגיה מתחדשת מבזרת עדיפה על תלות באסדות גז בודדות.

במקביל, דרוש לנו גם חסכון באנרגיה והפחתת ביקושים, כי גם בתחום האנרגיה חבל על כל טיפה.

ממשלה

- קידום ואיגום משאבים ושיתוף מידע, על ידי "[פורום אנרגיה לרשויות המקומיות](#)": פורום בהתהוות שהוקם על ידי משרד האנרגיה ובמסגרתו הקמת תיבת מכרזי מדף בתחום האנרגיה. להמלצה זו יחס עלות תועלת חיובי במיוחד- היא כמעט ואינה צפויה לעלות, מכיוון שהיא נשענת על מנגנונים קיימים, אך צפויה לה אפקטיביות רבה.
- [כתיבת תכניות פעולה מקומיות לאקלים ואנרגיה](#) ומתן מענקים ותמריצים לרשויות מוחלשות לממש אותן. אחרת, חרף ההיגיון הכלכלי בבסיס הפרויקטים, רשויות מוחלשות אינן צפויות לקחת את הסיכון הכלכלי. להמלצה זו הוגנות גבוהה, אך היא עשויה להיות מאתגרת ליישום.
- יצירת תקן מנהל אנרגיה בכל אשכול ורתימת בעלי תפקידים נוספים ברשות לתחום האנרגיה, ובמיוחד הגזברות. להמלצה זו צפויה האפקטיביות הרבה ביותר, במידה ותמומש כהלכה, אולם עלויותיה המשוערות גבוהות יחסית.
- וידוא שהרשויות לא נשארות מאחור בכל הקשור לתשתיות עבור רכבים חשמליים.
- חיזוק אשכול נגב מערבי, כשחקן מפתח בתחום האנרגיות המתחדשות, לצד חיזוק אזורים נוספים אשר יביעו רצון בתהליך.

רשויות מקומיות

- הקמת צוותי עבודה ברמה אזורית להטמעת אנרגיה נקיה בכל המגזרים והענפים, פיתוח תוכניות אזוריות לאיפוס אנרגיה ומעבר לאנרגיה נקייה ועידוד המגזר הפרטי והיזמי ע"י הרשות, ליישום פרויקטים בתחום אנרגיה סולארית. להמלצה זו האפקטיביות הגבוהה ביותר.
- הצבת מערכות סולאריות על גגות של מבני ציבור/ חניות/תשתיות ציבוריות ברשויות. להמלצה זו בציעות גבוהה במיוחד ויחס עלות תועלת חיובי.
- מומלץ למנות איש מקצוע / יועץ מטעם הרשות שיהיה אמון על התחום ויוכל לתת מענה לתושבים בשאלות כיצד הם יכולים להתקין פאנלים סולאריים ולסייע להם ביורוקרטית. להמלצה זו תועלות נוספות מלבד בתחום האקלים, היא צפויה להגביר את יחסי האמון בין התושבים לרשות המקומית ולהסב תועלות נוספות בתחום שביעות רצון התושבים. בהקשר זה יש להקים מאגר טיפולוגי שונות של שימושים בגג (גג חי / גג סולארי / שילוב ביניהם)

ב. חקלאות וביטחון תזונתי

מעבר לתזונה בריאה הוא מרכיב מרכזי ברפואה מונעת, בצד חיזוק מערכות הבריאות הקהילתיות. יש לקדם מדיניות של תזונה ים-תיכונית, שתצמצם נזקים סביבתיים ופגיעות בריאותיות. לסבסד מזון בריא, להפחית מזון מעובד ותזונה מהחי ולצמצם את בזבז המזון וזאת לצד קידום חקלאות מקיימת שתפחית פליטות גזי חממה ותיצור מזון בריא ומזין יותר.

ממשלה

- פיתוח תקינה לחקלאות עירונית.
- לחייב התייחסות ברמה התכנונית של תמ"א 49 לנושא הסתגלות לשינויי אקלים.
- קידום אישור שימוש במים אפורים ואיגום מי גשמים וטל בבתים פרטיים.
- יש לפעול להצנעה ישירה של פרש (זבל עופות ובקר) בע"ח בשטח ויצירת אישור רגולטורי שתהיה יכולת לקבלנים לשאוב ישירות מהרפתות ולהצניע בקרקע באופן מידי.

רשויות מקומיות

- הקמת תכניות חקלאות מקיימת לאורך 5-7 שנים: במסגרת התוכניות יערך "שידוך" בין מדריכי שה"מ וחוקרים לחקלאים במרחב, ודגימת החלקות אחת לפרק זמן קבוע, ע"מ לעקוב אחר האפקטיביות.
- יצירת רצף אקולוגי בעזרת גינון מקיים, התייחסות אל היער העירוני כחלק מגינון מקיים.
- פיתוח תוכנית הכשרה והכשרת מורים ומדריכים לחקלאות אורבנית.
- הקמת מתחמי חקלאות אורבנית במוסדות חינוך וציבור, בליווי חוות חקלאיות של משרד החינוך.
- הקמה ותיעדוף תוכניות עירוניות למניעת בזבז מזון והגברת ביטחון תזונתי, שיתוף עודפים בין תושבים ועסקים והעברה של עודפי מזון מגורמים ציבוריים ופרטיים לנזקקים, בעזרת מנגנון רשותי.
- הנגשת תזונה מהצומח: רשויות יאמצו תוכניות להפחתת צריכת בשר (כדוגמת תכנית Meatless Monday) במוסדות החינוך ויקראו לתושבים ובעלי עסקים מקומיים בתחום המזון, לאמץ יום בשבוע ללא בשר תוך קידום מערך הסברה בנושא. בנוסף, באירועי שיא מטעם הרשות, לאורך השנה, יוגש מזון מהצומח.
- מומלץ לבצע מעבר לגינון בר קיימא המצמצם מאוד ואף מפחית לחלוטין שימוש בקוטלי עשבים.

- טיפול במזיקים: ניהול מזיקים ע"י שימוש באפליקציה ייעודית, תקצוב להפעלת האפליקציה והטמעתה (בוצעה בעבר התנסות שהופסקה באשכול נגב מערבי- יש לבחון מול המשקים שהתנסו חזרה לפעילות).
- עידוד חקלאות מקומית על ידי הפעלת שווקי איכרים מקומיים באופן קבוע.
- הקצאת משאבים לגינון קהילתי- איתור שטחים וקהילות, משרות, כלים, מים וכו'.
- הצטרפות רשויות לאמנת מילאנו לקידום מדיניות מזון עירונית.

ג. תחבורה

בתחבורה דרושה פירמידיה חדשה שבראשה עומד הולך הרגל ובבסיסה התחבורה הציבורית, כאשר הרכב הפרטי משתמש בשוליים שנותרים, וזאת לצד הקצאת משאבים מתאימים לשימוש הפירמידה. צריך להבטיח תחבורה ציבורית נוחה, מהירה ואמינה בכל מקום ובכל זמן: את המשאב הציבורי שנקרא כביש צריך לתת לשימוש הציבורי של אוטובוסים ומיניבוסים וליצור רשת של נתיבי תחבורה ציבורית, תוך העדפתה גם ברמזורים ובצמתים. יש לחבר את התחבורה הציבורית להולכי הרגל, כך שתאפשר הימנעות מאחזקת רכב פרטי ובמקביל להעביר את התחבורה הציבורית לחשמל במהירות; לקדם פתרונות של תחבורה קלה, דוגמת אופניים ולהקצות לה נתיבים ייעודיים, ולקדם ניהול אזורי ומשולב של מערכות התחבורה.

ממשלה

- הקמת רשויות מטרופוליניות לתחבורה ותנועה. מדיניות זו אומנם נחשבת לבעלת בציעות פוליטית נמוכה, אולם הציעות המעשית שלה ובעיקר האפקטיביות שלה, גבוהות ביותר.
- העברת סמכויות ואחריות כמו גם תקציבים תואמים לשם שיפור התחבורה הציבורית ברשויות המקומיות. מדיניות זו גבוהה מאוד בהתייחס להגינות.
- הפעלת מערך תחבורה ציבורית 24/7 בין רשויות ובתוך רשויות, בהתאם לאופי הרשות והחלטת הרשות. גם מדיניות זו נחשבת לבעלת בציעות פוליטית נמוכה, אולם הציעות המעשית שלה, האפקטיביות שלה וההוגנות גבוהות ביותר.
- הקמת בסיס נתונים המצריך איסוף מידע לשם מעקב אחרי התקדמות היעדים בהתייחס לתחבורה יבשתית וימית. למדיניות זו יחס עלות תועלות גבוה מאוד, אך זה משום שהן העלות והן התועלת נמוכות יחסית.
- עידוד מדיניות תומכת תחבורה ציבורית על חשבון סלילת כבישים חדשים:
 - חיוב רשויות מקומיות להקצאת שטחים למסופי תחבורה ציבורית על פי מפתח שכונות מוסדר.
 - הקצאת תקן רכז תחבורה ציבורית בכל רשות והקמת פורום רכזי תחב"צ.
 - הסדרה ועידוד תהליכי שיתוף ציבור בתכנון תחב"צ.

רשויות מקומיות

- חיזוק מערך התחבורה הציבורית באמצעות מסלולי "שתי וערב" כתחליף למסלולים הארוכים כיום, הקצאת נתיב תחבורה ציבורית בצירים מרכזיים בעיר, השלמת מערך התחבורה הציבורית באמצעות שאטלים למרכזי תעסוקה ותחנות רכבת, אוטובוסים קטנים הנכנסים לשכונות ומתחברים לקווים ישירים ותכנון מסלולים המובילים לרכבת קלה (במידה וקיימת).
- התחייבות להפעלת שירותי תחבורה ציבורית 24/7 (גם אם בסבסוד של הרשויות עצמן) על מנת לאפשר לתושבים ויתור על רכב פרטי לכל פעילות ובכל שעה.
- חידוש והרחבה של חוק אוויר נקי, לרבות אכיפה באמצעות מצלמות.
- יצירה של תשתית – עידוד שימוש ברכבים חשמליים ע"י תכנון והקמה של מוקדי טעינה ציבוריים לשימוש בתחליפי דלק (חשמל ומימן) ברחבי הרשויות והגדרת תקני בניה לעמדות טעינה פרטיות.
- קידום התחדשות עירונית המקדמת הליכתיות ובניה צפופה יותר, תוך שיפור מערך שבילי האופניים. בהקשר זה יש להבחין בין דרך ובין רחוב ותפקידם במרחב העירוני.

- מומלץ ליצור מערכת תמריצים עבור חברות הבנייה, בשכונות החדשות של העיר.
- צמצום צי הרכבים הרשותי ועידוד שימוש של עובדי הרשות בתחבורה ציבורית ובנסיעות שיתופיות.
- קידום מעבר לרכבים חשמליים במגזר הציבורי.
- ברכבים אחרים בשימוש הרשויות - יש לפעול מידיית לשם קבלת רכבים עם מסנן חלקיקים.
- לייצר מסגרת קבועה לשיח בין הציבור והרשות לשם קידום תכנון מיטבי של התכנון המותאם לצרכים. למדיניות שכזו תועלות חברתיות ושלטוניות רבות, החורגות מתחום האקלים והסביבה.
- יש להפנות תשומת לב ייחודית לאוכלוסיות הנעזרות במחלקות הרווחה, על ידי שיתוף פעולה צמוד עם מחלקות הרווחה. מדיניות זו חשובה במיוחד ביחס להוגנות.
- יש לייזם שיתוף פעולה עם מקומות עבודה ועידוד הסעות שיתופיות/ ברכב שיתופי ובהמשך סקר צרכים שיאפשר לצמצם שימוש ברכב פרטי.
- הצטרפות לאמנת האקלים של פורום ה-15.

ד. בריאות

בריאות התושבים ותוחלת החיים שלהם הן אבני יסוד באיכות החיים המקומית. נכון להיום, בישראל יש פערים בתוחלת ואיכות החיים בין המרכז לפריפריה ובין עניים לעשירים, זו היא סוגיה המחייבת שינוי. הערים והישובים צריכים לספק מרחב חיים ושירותים שמעודד אורח חיים בריא ולא מסכן את הקיום. התפשטות המגפה הנוכחית הייתה גדולה יותר באזורים בהם המגורים צפופים, דבר המטיל צל על לב המהות העירונית. האתגר שלאחר המגפה, יהיה להמשיך ולעודד את הצפיפות העירונית, תוך מציאת פתרונות לשמירה על רווחת התושבים ובריאותם. פתרונות כאלה יכללו נגישות לשטחים פתוחים, צמצום זיהום ופסולת, תכנון המעודד הליכה ומצמצם את התלות ברכב פרטי, פיתוח גינות כיס, חנויות קמעונאיות בסיסיות ושירותי רפואה בלב השכונות, במרחקה הליכה, עידוד אכילה בריאה ושכונות טובה.

ממשלה

- גיבוש תכנית חירום והכלה למפגעי בריאות בהשפעת שינויי האקלים, הסמכה של 'ביה"ח מקדמי קיימות' מטעם משרד הבריאות והמשרד להגנת הסביבה ובחינת הערכות של בתי חולים לאירועי קיצון אקלימיים בפרט באזורי החוף.
- מוקד 0-6 - יצירת גוף עירוני מתכלל לטיפול, חינוך ושירותים לגיל הרך (לידה עד 6) ומתן הזדמנות שווה ומיצי הפוטנציאל לכל ילד.
- מוקד זהב - יצירת גוף עירוני מתכלל לתמיכה, ושירותים לגיל המבוגר ואבטחת הטיפול והחיברות של כל קשיש בעיר.
- בסיס נתונים – איסוף ואיגום נתונים בהקשר לבריאות ואיכות חיים ברמה העירונית והתת-עירונית.
- מטרדים בסביבה העירונית – ניטור מוקפד על מזהמים ומטרדים, לרבות הפחתת קרינה.

רשויות מקומיות

- הטמעת שיקולי בריאות הציבור בתכנון עירוני- עידוד הליכתיות: הצללה, פיתוח מסלולים בטבע עירוני והגברת חיבוריות בין השכונות.
- פיתוח מרחבים ציבוריים במרפאות בקהילה ובבתי חולים כמרחבי קיימות: למשל על ידי שימוש באנרגיה סולארית וגידול מזון במקום.
- הקמת מקלטי קירור' - מיפוי ויצירת מרחבים קהילתיים ממוזגים לרווחת הציבור.
- קידום בריאות בקהילה באמצעות טיפוח מרכזי קידום בריאות ופעילות מקדמת בריאות.

ה. חינוך

בנוסף לוועידה הארצית הראשונה לחינוך ומשבר האקלים, חינוך עלה כנושא מרכזי בוועידות רבות, הן ע"י התושבים בסקרים המקדימים והן ע"י בעלי תפקידים בארגוני החברה האזרחית וברשויות המקומיות. מערכת החינוך נדרשת להתמקד בהכשרה לאתגרי המאה ה-21 תוך דגש על משבר האקלים והשינויים המתחייבים בעתו. בנוסף, חיוני לסגור את הפערים הדיגיטליים במערכת החינוך. להלן עיקרי ההמלצות (ראה גם נספח ב'):

ממשלה

- על משרד החינוך להבין כי המשבר כבר כאן, לקחת אחריות ולקבל החלטות אמיצות בגיבוש מדיניות חינוכית עדכנית ורלוונטית בנושא משבר האקלים, בדגש על: הקצאת משאבים, יצירת תכנים, פדגוגיה עדכנית ומתאימה, הכשרה מקצועית בכל הדרגים, תכנון ותשתיות.
- על משרד החינוך להיערך למצבי החירום הצפויים משינויי האקלים (שריפות, הצפות, מגיפות, גלי חום/קור קיצוניים) ולבנות תכנית פעולה הנותנת מענה למערכת במצבים אלה. תכנית זו צריכה לכלול גם היערכות ללמידה ממושכת מהבית ומתן מענה טכנולוגי ופדגוגי ללמידה מקוונת מרחוק.
- יש לפעול להכנסת תכניות לימוד בנושא קיימות ומשבר האקלים למערכת החינוך. נכון להיום רק 14% מבני הנוער למדו אודות משבר האקלים במערכת החינוך הפורמלית¹, כאשר התכנים בנושא תלויים בארגוני חינוך, במידת העניין והרצון של צוותי הוראה ומידת הנכונות של בתי ספר לעסוק בנושאים הרלוונטיים. יש ליצור תוכנית חינוכית הוליסטית ומגובשת אשר תלמד על משבר האקלים ועל דרכי ההתמודדות איתו.
- יש להכניס את תחום האקלים למסלול ההכשרה המקצועית של כלל המורים ולהעמיד להם את הכלים הנדרשים להעברת הנושא באופן המיטבי בבתי הספר.
- משבר האקלים צריך להילמד במגוון רחב של תחומי דעת ולא רק במדעים. משבר האקלים כולל בתוכו את כל תחומי החיים – בריאות, כלכלה, חברה, סביבה ופוליטיקה. השינויים הנדרשים מאתנו הם שינויים בדפוסי החשיבה וההתנהגות. יוצא מכאן, שהוראת משבר האקלים רלוונטית לכלל תחומי הדעת ואינה נחלתו הבלעדית של תחום המדעים. כפי שמשבר האקלים הוא משבר רב מערכתי, כך גם ההתמודדות איתו צריכה להיות – בראיה רב מערכתית ובלמידה אינטרדיספלינרית.
- הקמת פלטפורמה שיתופית לחינוך אקלים מטעם משרד החינוך. הפלטפורמה תאגד מידע עדכני בתחום הוראת האקלים ותאפשר מרחב ללמידת עמיתים ומתן ידע מקצועי ואמין בנושא.
- יש לייצר ערוץ תקשורת פעיל וקבוע בין ארגוני החינוך העוסקים באקלים בשטח, לבין משרד החינוך ושרת החינוך בפרט.
- הכשרת המורים צריכה לכלול גם התייחסות להיבטים הרגשיים בהוראת משבר האקלים, העלאת המודעות לנושא והקניית הכלים להתמודדות איתם.
- יש מקום להרחבת למידה חוץ כיתתית במערכת החינוך. להמלצה זו עלויות נמוכות במיוחד, לצד תועלת גבוהה בתחומים נוספים מלבד אקלים כגון בריאות נפשית ופיזית, למידה חווייתית, קשב ומוכנות אקלימית.
- יש להשקיע משאבים מוגדלים בפעולות למודעות והתמודדות עם משבר האקלים בפרופריות החברתית וגאוגרפית.
- יש להעמיד תמריצים ליצירת וחיזוק שיתופי פעולה בין אגפי חינוך ברשויות שכנות, לצעד שכזה צפויות תועלות גבוהות במיוחד ובהם שיתוף פעולה בתחומים נוספים מלבד חינוך.

רשויות מקומיות

¹ מתוך סקר מקדים שנערך ע"י ועידת החינוך.

- החינוך ברשויות צריך לכלול גם הקניית ידע והכשרה של בעלי תפקידים במערכות החינוך, שפעמים רבות אינם שולטים בפרטי משבר האקלים ולכן מתקשים לפעול באזורם. חינוך בעלי תפקידים ברשויות צריך להיות מוסדר ומחייב גם כן (בניגוד לחינוך וולונטרי כמתרחש כיום). חשוב להבהיר, בנושא זה ישנה שונות גדולה בין הרשויות, לצד העדר ידע ברשויות מסוימות, ישנן גם רשויות רבות שלוקחות בעלות על החינוך בעירם ופועלות לקידום חינוך איכותי בתחום האקלים. אם כן יש לפעול לצמצום השונות ובתוך כך לצמצום הפערים בהוראת אקלים בין הפריפריה למרכז.
- יש לקדם בניה ירוקה בבתי הספר בעידוד ומתן תמריצים ממשלתיים- תכנון ופיתוח בניינים ומרחבי החוץ בבתי הספר צריכים להיעשות על פי עקרונות הבנייה הירוקה.
- על הרשות לפעול להקמת מערכות פוטו-וולטאיות על גגות מוסדות חינוך.
- הסברה: משבר האקלים, צריך להיות מדובר ומוסבר במוסדות ציבוריים, כמו גם בקרב מתנדבים. מוסדות שיש לעשות בהם עבודת הסברה הם בתי חולים, מתנ"ס, עירייה, קמפוסים וכל מקומות המפגש הציבוריים.
- יש ליצור קורסים בנושא משבר האקלים לתושבים בוגרים ולציבור הרחב ללא עלות לתושב.
- על הרשות להעמיד מערך תחבורה מקיימת לבתי הספר.
- בתוכניות רשתיות להערכות לשינוי האקלים יש להתייחס בהרחבה למערכת החינוך.
- אימוץ פרקטיקות חינוכיות: על הרשות לאמץ ולתמוך בהקמת קבוצות "מתנדבי הטבע" – קבוצות בגנים ובתי ספר שיעסקו ביישום של חינוך סביבתי על ידי פרקטיקות מותאמות גיל, כדוגמת חיבור חווייתי ובלתי אמצעי לטבע בגיל הרך או נטיעת עצים נרחבת בהובלת בתי הספר.
- יש לפעול לעידוד של פעילות חברתית עם דגש על תנועות נוער למען אקלים, יוזמות של מורים מהשטח ותיווך והכלה רגשית סביב משבר האקלים.
- יש למסד ולחזק את הקשרים ושיתופי הפעולה בין מערכות החינוך לקהילה ע"י הפיכת בתי הספר למרכזי קיימות קהילתיים, שימוש בגינות קהילתיות, שווקי קה תן ותמיכה באוכלוסיות פגיעות.
- במטרה להעלות מודעות למשבר האקלים יש לקדם מצעדי אקלים אזוריים ורשותיים (במהלך דומה להפיכת ועידת האקלים הארצית לוועידות אקלים אזוריות).
- עירוב תלמידים וחניכי תנועות נוער בפעולות רשתיות להתמודדות עם משבר האקלים. לדוגמה, ניטור, שמירה וטיפוח של שטחים פתוחים ומגוון ביולוגי, תמיכה באוכלוסיות חלשות וחיזוק החוסן הקהילתי, טיפוח מרחבים ציבוריים הכוללים גם עצים ושטחי חלחול למי גשמים ועוד.
- על הרשויות לנצל מקורות כלכליים זמינים העומדים לרשותן, בדגש על תקציבים המגיעים מקולות קוראים.

1. שטחים פתוחים ומערכות טבעיות

יש לשמור על הטבע כדי שהוא ישמור עלינו. המערכות הטבעיות הן המפחיתות היעילות ביותר של גזי חממה והן חיוניות לחיים שלנו בכל מישור: למזון, למים לאוויר. הכחדת מינים מאיימת גם על יכולתנו לספק צרכים החיוניים לנו. לפיכך הגנה על המערכות הטבעיות צריכה להיות קו מנחה בכל החלטות שמתקבלות.

ישראל מתמודדת עם אתגר תכנוני מורכב במיוחד, בהיותנו המדינה המערבית אשר תהפוך להיות הצפופה בעולם המערבי בעתיד הקרוב. שמירה על המערכות הטבעיות והשטחים הפתוחים במציאות כזו, שנדרשת כיום שבעתיים לאור משבר האקלים, מחייבת אימוץ תפיסה תכנונית הדוקה, ברורה ובלתי מתפשרת. שמירה על שטחים פתוחים גדולים, רציפים ומייצגים את כלל המערכות הטבעיות - היא הדרך לשמור על הטבע, ולאפשר לו לשמור עלינו, וההחלטות הרגולטוריות הנוגעות לכך מצויות ברובן ובעיקרן במערכת התכנון.

ממשלה

- תיקון רגולציה מחייבת ומותאמת אזורית לשטחים פתוחים אשר תשמש ככלי מסייע לרשויות להתמודד עם הנושא.
- התאמת תוואי ניקוז והליכה לתוואי הצללה ופני השטח במסגרת עדכון התב"עות.
- יש להעלות את אחוזי המימוש של תכניות – כיום ממומשות רק 60% מתוכניות הבניה ולכן מתכננים בעודף ניכר. לאור אוזלת הקרקע בישראל, במקביל להליכי תכנון יחידות הדיור למגורים, יש לקדם כלים שיסייעו להביא למימוש באחוזים גבוהים ככל הניתן.
- יש לפעול לפיתוח של שטחים המיועדים כבר לפיתוח על פני הפרשת שטחים פתוחים נוספים לבינוי. – יש לבחון את היכולת והצורך לתקן תכניות על מנת לייעל את השימוש בקרקע במסגרתן תוך ציפופן ועיבוי.

רשויות מקומיות

- טבע עירוני - שמירה, יצירה וטיפול של שטחי טבע בעיר תבטיח הגנה על מערכות טבעיות ומינים גם בתוככי העיר ובשוליה, תמתן את איי החום העירוניים ותאפשר נגישות לטבע לכלל האוכלוסייה במרחק הליכה מהבית, וכמובן - תיצור ערים יפות טובות ובריאות יותר. בהקשר זה יש להקצות תקציבים לפיתוח שטחים פתוחים בעיר ואתרי טבע.
- שטחים פתוחים ומסדרונות אקולוגיים - לתכנון השטחים הפתוחים משמעות מכרעת ליכולתם של המערכות האקולוגיות להתקיים ולתפקד באופן מיטבי. על תהליכי התכנון לכוון לשמירה מרבית של השטחים הפתוחים. בפרט, יש לפעול לשמירתם של המסדרונות האקולוגיים ותפקודם, שכן, הם המאפשרים מעבר של פרטים והחלפת גנים בין מקטעים של מערכות אקולוגיות ובתי גידול מוגנים.
- מגוון גנטי רחב הוא בסיס חיוני ליציבותן של אוכלוסיות טבעיות. שינוי אקלימי יביא להסטת תחומי התפוצה של בעלי חיים ולצורך שלהם לנוע לאזורים אחרים, ולכן מסדרונות אקולוגיים הם חיוניים על מנת לאפשר מעבר מינים לאזורים מתאימים יותר. לכן, יש לדאוג להגנה סטטוטורית על המסדרונות האקולוגיים, ולניהולם בצורה שתאפשר תפקוד אקולוגי מרבי. בכלל זה נדרשת הקטנת אפקט השוליים של ישובים, כבישים ואזורי תעשייה הסמוכים לשטחי מסדרונות ולשטחים הפתוחים.
- הגברת מידת הייצוג ל-30% בתי-גידול מגוונים (בתות, עשבונים, טרשים, מדבר) שהדגש התכנוני בהם הוא חיזוק המגוון הביולוגי על ידי הגברת מידת ייצוג של היחידות האקולוגיות בשטחים מוגנים (מעבר ל-17% שנקבעו במטרות המגוון הביולוגי של איצ'י-The Aichi Biodiversity Targets).
- האו"ם הכריז על העשור הקרוב, החל מ-2021, כעשור השיקום האקולוגי. בישראל, ניתוח ראשוני מראה כי בחלק מהמערכות האקולוגיות שאינן מיוצגות כיום בצורה מספקת במערך השטחים המוגנים, לא נותר כמעט שטח טבעי, ועל כן שמירתן מחייבת שיקום של שטחים שכיום נמצאים תחת שימושי קרקע שמצמצמים משמעותית את תפקודם כבית גידול.
- העלאת מודעות תושבים לחשיבות שטחים פתוחים בעזרת קמפיינים ואירועי שיא קהילתיים.
- יש לפעול לגיבוש פסיפס הקהילות הפועלות באזור לשמירה על השטחים הפתוחים, החורש והמעיינות, מתוך הבנה של חשיבותם לספיגת פחמן ולשימור המגוון הביולוגי כתומכים, מזדהים ומגינים על הרעיון של מרחב ביוספרי.
- יש לבחון מחדש תוכניות בינוי גדולות הפוגעות בשטחים פתוחים ערכיים ולהתאימן לשנת 2021. תוכניות שהוכנו לפני עשור לא תמיד רלוונטיות להוצאתן לפועל, כשאיום משבר האקלים כ"כ נוכח דבר שלא היה ידוע בעוצמתו ובתקיפותו בעת הכנתן.
- בעת הכנה של תוכניות היערכות לשינוי האקלים ברשויות מקומיות, יש לבחון דרכים לשינוי תודעת אצל מקבלי ההחלטות כדי שיתעדפו שמירה והגנה על עצים ושטחים פתוחים. בנוסף יש לקיים לאורך זמן ובתהליך הטמעה הכשרות וסמינרים בנושא טבע עירוני והממשק בשטחים אלו לחברי ועדות התכנון ולגורמים המקצועיים ברשויות שמנהלים ומתפעלים את התחום – הן באגף תכנון והן באגף שפע מדרג המנהלים והמתכננים ועד לדרג אנשי השטח שמוציאים לפועל ומטפלים

- בשטחים. כמו כן יש לפעול להגברת מודעות והסברה על נושא מניעת כריתת עצים ברשות המקומית, עד לכדי ביצוע אכיפה והפחתת כמויות הכריתה.
- יש לקדם את תוכנית המתאר לירושלים לכלל אישור, על מנת שמעמד התוכנית "השלד הירוק של העיר" שמשמעו כי 49% משטחה הינם שטחים פתוחים, יהפוך למעמד סטטוטורי מחייב הכולל הנחיות ברורות לניהול שטחים אלו.

2. רווחה

במהלך משבר הקורונה, מערכות הרווחה התגלו כחוליות החלשות ביותר, הדבר נכון הן ביחס לפונים לקבל שירותי רווחה והן ביחס לתפקוד המערכת לרבות תקציביה ועובדיה. יש לזכור, משבר הקורונה מהווה "פרומו" למשבר האקלים, אשר עתיד להעמיד את החלשים ביותר בחברה בסיכון מוגבר ולכן נדרש שינוי.

לתפיסתנו, למערכת הרווחה תפקיד חשוב מאוד בכינון חיי קהילתיות ובהתמודדות עם משבר האקלים במסגרת תפיסה של מעבר צודק. לעובדים סוציאליים יש יכולת לסייע לאוכלוסיות רבות להתאים את שגרת חייהן לתנאים של משבר מתמשך. בנוסף, ההיכרות הקרובה של עובדים סוציאליים עם אוכלוסיות מגוונות היא משאב יקר ערך עבור מקבלי ההחלטות.

ממשלה

- יש לשים דגש על תעסוקה ירוקה, אשר אינה עתידה להיפגע נוכח משבר האקלים, אלא להתגבר בהיקפיה.
- לשלב נציגי רווחה בצמתי קבלת החלטות ועיצוב מדיניות הנוגעת לאקלים ככלל ולאוכלוסיות רווחה המצויות בסיכון מוגבר בפרט.
- יש לפעול, במסגרת תהליכי אדפטציה, להתאמת חוק ביטוח לאומי ומערכת ההגנה הכלכלית אל אירועי כוח עליון ואירועי מזג האוויר.
- משבר האקלים, פוגע ביתר שאת באוכלוסיות חלשות אשר פעמים רבות גרות בסמיכות למפגעים סביבתיים ובמקביל, יש להן פחות אמצעים להתמגן כנגדו. לכן יש למפות את האוכלוסיות המצויות בסיכון גבוה על בסיס קריטריונים של:
 - קיום מערכות חימום וקירור ביתיות תקינות.
 - מגורים באזורים מועדים לפורענות מבחינה טופוגרפית בעת שיטפונות ואירועי אקלים קיצוניים.
 - ביטחון אנרגטי.
 - יכולות טכנולוגיות ביחס למכשור ולכישורים.
 - בדידות.
 - מקצועות שמחייבים חשיפה מוגברת לגורמי סיכון.
 - מקצועות הנמצאים בסיכון מוגבר לאובדן הכנסה בשל שינויי אקלים או תהליכי שיפור סביבתיים.

רשויות מקומיות

- יש לפעול לעידוד שיח ופרקטיקה בין מגזריים בחברה האזרחית: גופי חברה אזרחית המקדמים נושאים שונים שקשורים באופן רחב בקיימות צריכים לעבוד יחד בשיתוף פעולה. לרשויות מקומיות יש תפקיד חשוב בקידום שיתופי הפעולה: על העירייה והיחידות הסביבתיות לייצר תשתית תומכת למען ארגוני החברה האזרחית ע"י ייזום מפגשים מחברים, תיעודף שיתופי פעולה בין ארגונים בקולות קוראים ומכרזים ומתן מקומות מפגש וחללי עבודה ליזמים וארגונים סביבתיים.
- פתיחת ערוץ ירוק להכשרות, בשיתוף מרכזי הזדמנות (מרכזי התעסוקה העירוניים), המופעלים מטעם משרד העבודה והרווחה, ותיעודפו על פני מסלולים אחרים הוא בבחינת צעד חשוב וישים.

- יש לקדם הכשרות מקצועיות בשכר בתחומי אנרגיה מתחדשת, תחבורה ציבורית, מיחזור ואכיפה ולהגדירם כתחומי תעסוקה מועדפת (וזאת בניגוד לתעשיות מזהמות כגון דלק המוגדרות כיום).

ח. עירוניות ובניה ירוקה

לרשויות המקומיות תפקיד מפתח בעיצוב איכות החיים של כלל תושבי המדינה, הן בשגרה והן במשבר. המשפט "כל משבר הוא הזדמנות" קולע גם כאן – ערים הן ללא ספק מוקד פליטות גזי חממה, אולם ערים הן גם פתרון, כאן חיים רוב האנשים וכאן היצירתיות האנושית מתבטאת במיטבה.

ישראל היא אחת המדינות הצפופות והעירוניות ביותר בעולם, מעל 90% מהתושבים חיים בערים ומועצות מקומיות. הישובים אמנם עירוניים במהותם אך שונים מאוד בגודל, בצפיפות, באיתנות הכלכלית ובאיכות החיים שהם מספקים לתושביהם. מהערים הגדולות בהן חיים מאות אלפי תושבים ועד מועצות מקומיות בהן חיים אלפי תושבים, מישובים שמספקים סל שירותים של כ- 25,000 שקל לשנה ועד ישובים שסל השירותים שהם מספקים עומד על כ- 2000 שקל לתושב לשנה. ככל שהישוב קטן יותר ופריפריאלי יותר, יורד חוסנו הכלכלי, יורדת איכות הסביבה בישוב ויורד המצב הכלכלי של התושבים.

למרות הפערים הגדולים, בין הישובים, דווקא הפיתוח המואץ שכולם חווים, החידושים הטכנולוגיים והמודעות העולה, מייצרים חלון הזדמנויות לפיתוח דפוסיים חדשים לחיים טובים - בשימוש מושכל ומקיים במשאבים, ביצירת חוסן ובלי להשאיר אף אחד מאחור. בכדי לעשות זאת, דרוש שינוי חשיבתי ותפיסתי שיבטיח את היכולת לחזק את העיר, בדגש על מרכזי הערים, על השכונות ועל המרקמים הוותיקים (לתיאור אתגרים ומענה לאתגרים ראה נספח ב').

ממשלה

- התנעת פעולות מהירות ומקיפות: הקדמת יעד כתיבת תוכניות האקלים בכל הרשויות בארץ לשנתיים הקרובות (עד 2023) והקמת יחידות סביבתיות-אקלימיות בכל הרשויות בארץ.
- תמיכה בפעולות מקומיות: עידוד תקציבים ומתן כלים, בקרה ותגמול לרשויות המקומיות על כתיבת תוכניות ויישומן. תוך מתן אוטונומיה רחבה לפעולה במסגרת חירום ועידוד רשויות חלשות.
- קיום של קורסים והכשרה לנציגי הרשויות בנושא כתיבת תוכנית ההערכות ומתן תקציבים ליישום פרויקטים להערכות (תכנון מותאם אקלים, הצללות, מרחבים מקורים לפינוי אוכלוסיות בסיכון, אנרגיות מתחדשות).
- העברת סמכויות מידי השלטון הלאומי לרשויות מוניציפליות והגדלת האוטונומיה של רשויות מוניציפליות ולהקמת רשויות מטרופוליניות לא רק בתחום התחבורה אלא גם במגוון תחומים נוספים.
- העדפת התחדשות עירונית בלב העיר על חשבון הקמת שכונות חדשות.
- הטמעת תקן בניה ירוקה בכל הבניה הפרטית והציבורית במרחב, בדירוג גבוה.
- הטמעת תפישה של פיתוח שטחים כהכנה לשכונה ירוקה בקרב מתכנני ערים ובמשרד הפנים.
- סבסוד ומימון מלא של יועץ חיצוני לליווי סקר פליטות.

רשויות מקומיות

- הקמת יחידת אקלים בכלל הרשויות המקומיות והקמת מרכזי קיימות עירוניים לעידוד מיזמים קהילתיים, סביב יוזמות קהילתיות.
- הכרזת רשויות על מצב חירום אקלימי.
- עיבוי והעמקת המדריך להיערכות רשויות מקומיות למשבר האקלים:

- ← מסר ברור על היותנו במצב חירום ועל הצורך לפעול בתוך חלון זמנים קצר בנחישות ובצורה מקיפה.
- ← הנחיה לקביעת יעדי איפוס פליטות וטביעת הרגל האקולוגית למינימום בתוך העשור הקרוב.
- ← הנחיה לכתיבת תוכניות הוליסטיות הכוללות את כל תחומי החיים והצבת יעדים משמעותיים בכל התחומים.
- קביעת יעדי ביניים ויעדים מדידים. התוכנית תכלול אדפטציה ומיטיגציה ותכנית אקולוגית סביבתית על בסיס הנקודות הבאות:
 - ← תוכנית אדפטציה (הסתגלות): אנרגיה, ניידות ותחבורה, תכנון עירוני, בנייה ובניינים, צריכה ופסולת, רתימת תושבי העיר, עסקים וכלכלה, מזון, הפחתת פחמן וחינוך.
 - ← תוכנית מיטיגציה (הפחתה): סיכונים וצרכים מקומיים, תחבורה, מבנים, תשתיות, עסקים וכלכלה, אירועי חירום, חום והיערכות לשריפות, רשת ירוקה וכיסוי עילי, מים, מזון, חוסן קהילתי וזיהום אוויר.
 - ← תוכנית אקולוגית: ניטור ערכי טבע, שמירה על שטחים פתוחים, פעולות לשמירה על בעלי חיים בתוך העיר ובסביבתה, טיפוח טבע עירוני, שתילות ונטיעות, עבודה עם גורמי שמירת הטבע ומניעת התפשטות של מזיקים ומחלות.
- פיתוח חוסן קהילתי בהיערכות למשבר האקלים.
- נטיעת עצים והצללה- עצים הינם המנגנון העיקרי להפחתת גזי החממה והם תורמים לרווחת התושבים. מומלץ להרחיב את נטיעות העצים בעיר, ולייצר רצף צל בשבילי הליכה ומסלולי אופניים.
- מומלץ לבסס שיתוף פעולה בין העירייה לבין התושבים, לרבות באמצעות פגישות או ועדה קבועה, לטובת קידום נושא גינון בר קיימא בעיר: טיפול בעצים, גזם, גירוף עלים, השקיה וכד'. בהמשך לכך, מומלץ לקבוע יעדים לעשורים הבאים, הנוגעים לנושאים שהועלו.
- הטמעת תפיסת אחריות אקלימית בבנייה ותכנון ירוק, בקרב מתכנני ערים, בעזרת הכשרות חובה רציפות.
- קינון תקן ירוק עירוני לעסקים בעיר, מטעם הרשות.
- בנייה ירוקה: יישום תקנות בניה ירוקה בתחום הרשות המקומית ועידוד גם בנייה שאינה כלולה בתכנות אלו כגון בנייה צמודת קרקע.
- עידוד תושבים לבניה ירוקה ע"י הסרת חסמים בירוקרטים, עידוד בארנונה, מודלינג והפצת ידע בנושא.
- מניעת כניסת תעשיות הנוגדות אמנות ומדיניות סביבתית מקומית, ארצית ובינלאומית ותעשיות בטכנולוגיות ישנות שאינן BAT.
- נטיעת 'ריאות ירוקות' בתחומי הרשות, כמו גם נטיעת עצים בנתיבי הליכה לצורך הצללה וספיחת פחמן דו חמצני.
- היערכות לירידה בכמות המשקעים, עליה באיזוי, בצורות ומחסור במים: הרשות תפעל להשבת מי קולחין, מניעת איזוי מאגרי מים, חינוך לחיסכון במים והתייעלות בגינון במרחב הציבורי.
- הגדלת המשקל של רכיבי איכות וקיימות במרכזים, אל מול רכיבי מחיר וכמות.
- שינוי תפיסה מוניציפלית אודות שטחים ציבורים, התייחסות אליהם כאל משאב רווחי וסביבתי (תמחור שצ"פים על פי מפתח כלכלי המתעדף את חשיבותם האקלימית)
- הגבלת שימוש במוצרים חד פעמיים ע"י הסברה, אכיפה ואיסור שימוש במוסדות ציבוריים, חופים ים ושמורות טבע.
- עידוד צריכה בת קיימא- העלאת מודעות בקרב תושבים להשלכות צריכה מוגברת ולאטרנטיבות מקיימות: באמצעות אירועי שיא, הרצאות פתוחות לקהל הרחב, שווקי קח תן, עידוד ירידי יד שניה,

- הצבת מתקני מחזור לפסולת אלקטרונית, חלוקת קומפוסטרים ושיתוף פעולה עם ארגוני חברה אזרחית העוסקים בנושא וזאת לצד קידום שיתופי פעולה בין מחלקות החינוך ואיכות הסביבה, לטובת קידום המודעות בקרב התושבים.
- פסולת: עידוד תושבים להפרדת פסולת במקור על ידי הנגשת כלל המיכלים הייעודיים להפרדה ככל הניתן והצבת מתקנים למחזור פסולת אורגנית במרחק של עד 500 מטר לכל תושב. בהקשר זה מערכת החינוך ברשויות תהווה חוד החנית בתחום הפרדת הפסולת, באמצעות הטמעת ההפרדה בגילאים צעירים בסמוך לבתי הספר/ לאשכולות גנים. בנוסף הרשות תעודד שימוש בקומפוסטרים ע"י הדרכה, הנחייה וליווי תושבים להתארגנויות של קומפוסטרים שכונתיים, אזוריים וביתיים.

ט. תקצוב

סוגיות התקציב עלתה ברובן המוחלט של הוועידות והיוותה חסם משמעותי, הן עבור רשויות שנאלצו להסתפק בוועידה מצומצמת יותר משתכננו והן עבור רשויות אשר תכננו ועידות, אך בסוף הן לא יצאו לפועל.

המסקנה העולה מהראיונות אשר נערכו עם נציגי כל הוועידות היא שיש לספק תקציב דיפרנציאלי עבור הוועידות, אשר יציב לתקציב הרשות. מתן התקציב הייעודי אינו עתיד לבטל את השונות בין הוועידות, הנובעת מהשונות ביכולות הכלכליות של הרשויות השונות וזו היא אינה מטרתו. אולם הוא עתיד להציב קו בסיס עבור כל הוועידות ולהבטיח שרשות המעוניינת לקיים ועידה תוכל לעשות זאת. חשוב להבהיר, התקציב המיועד אינו אמור להינתן כתקציב חופשי. את התקציב יש לחלק על פי סעיפים: שעות תכנון, כוח אדם, עזרים טכנולוגיים, סמינרים ייעודיים, פרסום וכדומה.

בנוסף, תקציב הוועידות האזוריות נדרש להיות תקציב ממשלתי, שאינו נשען על ארגונים פרטיים וציבורים וזאת על מנת למנוע יחסי כוחות לא שוויוניים בין הגופים החברים בצוות ההיגוי. חשוב להדגיש, מתן תקציב ממשלתי לקיום הוועידות ב-2022 אינו רק תנאי לקיומן של ועידות חדשות, אלא תנאי בסיס להמשך קיומן של הוועידות אשר התרחשו במהלך 2021.

4. לקראת מהלך דומה בעתיד

פרק זה צופה את פני העתיד ועל כן שונה במהותו מקודמיו. הוא מיועד לקהלים מגוונים ובהם מקבלי החלטות במשרדי ממשלה וברשויות מקומיות, אחראי שיתוף ציבור, פעילים בחברה האזרחית אשר מעונינים בהמשך קיום הוועידות ובעלי עניין במשבר האקלים.

פרק זה נכתב על בסיס תהליך רפלקטיבי שנערך עם המשתתפים ובו ועידת עריכה, ראיונות אישיים עם מארגני הוועידות וסדנא מסכמת בה דנו במסקנות הראשוניות. חשוב לנו להדגיש, לצד המסקנות הרבות הנוגעות לשיפור מהלך הוועידות, המסקנה המרכזית היא שנוכח ההצלחה הגדולה והחשיבות של ועידות האקלים הממשלה צריכה לתמוך ולמנף מהלך זה עבור כל אזור ולהקצות לכך משאבים מלבד תקציב.

א. נקודות לשימור ושיפור

המעבר מוועידה ארצית לוועידות אזוריות אומנם מהווה אתגר גדול, אך טומן בתוכו מספר הזדמנויות גדולות שאת חלקן הצלחנו אף לממש השנה, בין התועלות הבולטות שנוצרו מהוועידות:

- חיזוק הקהילה המקומית העוסקת בנושאים שונים בתחום משבר האקלים בכל אזור ואזור.
- הגעה למעגלים רחבים יותר מאשר הקהלים הרגילים אליהם מגיעים הארגונים העוסקים במשבר האקלים.
- נגיעה בנושאים רלוונטיים לאדם-יום-יום והנכחה של משבר האקלים והמשמעויות שלו לחיים היום-יומיים של כל אחד מהמשתתפים.
- רתימת מקבלי החלטות המקומיים לעסוק במשבר האקלים ובאתגרים שהוא מביא.
- הידוק הקשר בין ארגוני חברה אזרחית לעבודת הרשויות והיחידות הסביבתיות.

- רתימת הציבור למעורבות גדולה יותר במקומות בו הוא יכול להשפיע על ההתחממות הגלובלית ועל ההתמודדות המקומית עם ההשפעה שלה.
- העלאת הנושא אל השיח הציבורי.

לצד כל החוזקות והיתרונות הבולטים הללו מהוועידות עלו קשיים רבים ונקודות לשיפור. עיקר הקשיים נוגעים לשלושה תחומים: מעורבות הציבור; עבודת המלווים והקשר בין הוועידות לצוות ההיגוי הארצי; ומעורבות הארגונים החברים בקואליציית ארגוני האקלים, אל מול הרשויות המארחות. להלן עיקרי הדברים:

מעורבות ציבור – ההתנסות בוועידות האקלים האזוריות העלתה 3 מסקנות מרכזיות.

1. היחידות הסביבתיות והארגונים המקומיים אינם בקשר מספיק נרחב עם הציבור ואינם מחזיקים בכלים ובמיומנויות הנדרשות על מנת לייצר מעורבות ציבורית משמעותית. על מנת להצליח להתמודד עם אתגר זה **כל וועידה חייבת למנות אדם** האחראי על הקשר עם הקהילה. בנוסף, צוות ההיגוי צריך לספק:
 - (א) הכשרות מקצועיות בתחום.
 - (ב) איש מקצוע המלווה את הוועידות בתחום המדיה והשיווק.
 - (ג) תקציב ייעודי לשיווק.
 בנוסף, נדרשת מידה של שיתוף פעולה בסיסי עם חלקים אחרים של הרשויות המקומיות מלבד ליחידות הסביבתיות – מחלקת חינוך, תרבות, רווחה וכו' – מחלקות הנמצאות בקשר רציף עם הציבור.
2. קיים קושי לאמץ ולהשתמש בטכנולוגיות של שיתוף ציבור. יש צורך בזמן ותרגול בטכנולוגיות הללו על מנת לאמץ אותן ככלי השפעה שיש בו גם אמון על ידי הציבור. לשם כך נדרש על ידי כל וועידה להגדיר מנהל קהילה דיגיטלי אשר מעודד את השיח במערכות הטכנולוגיות, מתרגל את הציבור להשתמש בהן ובונה את האמון בהן.
3. על מנת לערב את הציבור נדרשת פעולה ממשית אליה הם יכולים להירתם. ישנה חשיבות גבוהה ליצור סל פעולות מתמשכות בהן הציבור יכול להיות מעורב ולסייע בהתמודדות של הרשות ושל המדינה בהתמודדות עם משבר האקלים (ללא קשר לפעולות אישיות ביתיות כגון צמצום צריכה, התקנת פאנלים, שימוש בתחבורה ציבורית וכו'). מומלץ לספק לכך מענה גם על ידי יצירת קבוצות פעולה מקומיות ממוקדות נושא המחזקות את תחושת השייכות לקהילה ארצית ועולמית אשר עוסקת במשבר האקלים. קבוצות כאלה יתנו ערך מוגבר לציבור שייקח בהן חלק והגדרת משימה ברורה. לדוגמה – קבוצת פעילי צמצום צריכת חשמל, אשר יכולה להיות אחראית על מציאת דרכים לצמצום צריכת החשמל באזור בו היא פעילה, וקידומן בסיוע הרשות המקומית והיחידה הסביבתית. הקבוצות הללו ייצרו מעורבות ושייכות מצד אחד ויסייעו לרשויות וליחידות הסביבתיות לקדם פעולות משמעותיות.

עבודת המלווים והקשר בין הוועידות לצוות ההיגוי הארצי –

אחת מההצלחות של התהליך הייתה **ייצור התחושה של מהלך ארצי גדול, הגדול מסך חלקיו**, בו כל מי ששותף ברמה המקומית הוא חלק. מעבר למוטיבציה שנוצרה מכך, נוצרה למידה הדדית וייעול התהליכים המקודמים בתחומי משבר האקלים באזורים השונים.

כחלק מהתהליך התקיימו 10 מפגשי למידה אליהם הוזמנו המלווים של הוועידות וצוותי ההיגוי האזוריים. יש להמשיך לקיים מפגשים כאלה, אך נדרש להבנות אותם בצורה טובה יותר ולוודא שכלל המעורבים בהפקה של הוועידות האזוריות מוזמנים למפגשים הללו.

ההחלטה על מינוי מלווה לכל אחת מהוועידות, הייתה החלטה טובה. אך יש לחדד את תפקיד המלווה ומה מצופה ממנו ולהיות עם בעלי התפקיד הללו בקשר רציף הרבה יותר משהיה. אין הכרח שהמלווה יהיה מטעם אחד הארגונים החברים בקואליציית ארגוני האקלים.

צוות ההיגוי הארצי הראשוני הורכב מנציגי ארגונים החברים בקואליציית ארגוני האקלים, אשר רצו לקחת חלק בהובלה הרעיונית של המהלך וכלל כ-30 חברים. עם הזמן הצוות הצטמצם לנציגות קטנה אשר נפגשה באופן קבוע לאורך השנה (הקבינט). בקבינט היו חברים: ניר גירון (חיים וסביבה), דויד דונץ (מרכז השל), פזית שביט שייט (החברה להגנת הטבע), מיטל פלג מזרחי (שינוי כיוון), אורלי רונן (שינוי כיוון), עומר קינן (דיאלוגוס), עידו גידון (דיאלוגוס) והדס שכנאי (קרן קימת לישראל).

בעתיד, על מנת לשפר את יכולת צוות ההיגוי הארצי לספק מענה לוועידות האזוריות, אנו מציעים לפצל את צוות ההיגוי ל-2.

1. **צוות היגוי רעיוני** - המגבש את התהליך, הוגה ומבנה את התהליך. צוות זה יכול להכיל נציגים של ארגונים מקואליציית ארגוני האקלים הלוקחים חלק בהובלה של התהליך, בתכנונו ובמתן מענה לסוגיות עקרוניות - רעיוניות.
2. **צוות היגוי יישומי** - צוות המכיל בעלי תפקידים שונים המתמחים בתחומם ומספקים את התמיכה הנדרשת לוועידות האזוריות. בעלי תפקידים נדרשים:
 - **מתכלל** - מרכז את המהלך. אחראי על הקשר בין שני צוותי ההיגוי. שומר על הסדר, התייעוד והמענה על הצרכים.
 - **מנהל תוכן ארצי** - מלווה את הוועידות בגיבוש התכנים ומספק חוות דעת מקצועית על התוכן והתהליכים המתגבשים בוועידות. דואג למקצועיות ההכנה וההפקה של התוכן על ידי הוועידות האזוריות.
 - **מנהל שיווק ומדיה** - מלווה את הוועידות ומשפר את היכולות שלהן בכל הנוגע להגעה לציבור והגברת המעורבות שלו.
 - **מנהל תוצרים** - מלווה את הוועידות ביצירת התוצרים - סקרים, בניית המסמך המשותף הציבורי, אמנות עירוניות וכדומה. כמו כן, אחראי על איסוף התוצרים לכדי מסמך מסכם אחת לשנה.
 - **הכשרה וליווי מקצועי** - אחראי על המפגשים והחיבור בין הוועידות - בניית תוכנית מפגשים לאורך התהליך והתאמתה בהתאם לצרכים. עומד בקשר עם כל המלווים של הוועידות.
 - **מנהל מקצועי מדעי** - אחראי לספק ידע וגישה לידע הנוגע להשפעות משבר האקלים ברמה העולמית, הארצית והאזורית.
 - **רכז פריפריה חברתית** - אחראי לספק לוועידות האזוריות את הכלים ואת כיווני החשיבה על מנת להצליח להגיע לאוכלוסיות אשר פחות מעורבות בשיח על משבר האקלים - ציבור חרדי, חברה ערבית, אוכלוסיות מוחלשות וכדומה.

בנוסף, ישנם שורה של גורמים בעלי חשיבות גבוהה שיהיו חלק מצוות ההיגוי בשנים הבאות:

- המשרד להגנת הסביבה
- משרד הפנים
- משרד האנרגיה
- נציגי משרדי ממשלה נוספים העוסקים ישירות בהתמודדות עם משבר האקלים בישראל.
- המרכז לשלטון מקומי
- נציגי אקדמיה וחוקרים הנוגעים להשפעות משבר האקלים על הסביבה והחברה בישראל.
- איגוד מנהלי היחידות והאיגודים לאיכות הסביבה בישראל.

- פורום יו"ר וועדות איכות הסביבה
- חיים וסביבה (כארגון הגג) יחד עם ארגוני חברה אזרחית נוספים

יש לציין, חלק מהגופים הנ"ל היו מעורבים בתהליך הוועידות במהלך השנה. אולם על מנת לממש את מלוא הפוטנציאל של הוועידות, בשנים הבאות, עליהם לקחת חלק בצוות ההיגוי באופן רציף ומוגדר מראש ולא באופן אקראי. כמו כן, חשוב לייצר להנגיש את המידע הנאסף מהוועידות השונות ולייצר מאגר מידע ויועצים שיעמדו לטובת הוועידות האזוריות.

מעורבות הארגונים החברים בקואליציית ארגוני האקלים, אל מול הרשויות המארחות

כאמור, התהליך כולו התגבש על ידי נציגי ארגונים בקואליציית ארגוני האקלים ובוועידות השונות לקחו חלק עשרות ארגונים שונים. אך למרות זאת במרבית הוועידות הארגונים לא לקחו חלק דומיננטי בהוצאה לפועל של הוועידה ועיקר ההוצאה לפועל הייתה בידיים של היחידות הסביבתיות שהתגייסו למהלך, לטוב ולרע. נדרשת חשיבה כיצד מערבים את הארגונים יותר וכיצד מבנים שיתוף פעולה בין ארגוני החברה האזרחית לרשויות, אשר יוצא מתחומי ועידות האקלים. לצד זאת חשוב להדגיש, גם במצב זה בהרבה מהוועידות הצביעו על קשרים חזקים יותר שהתגבשו בין היחידות הסביבתיות, הרשויות המקומיות וארגוני החברה האזרחית שלקחו חלק.

מסקנות הנוגעות לוועידות האזוריות עצמן:

- רתימת ראשי הרשות ואנשי המקצוע לעסוק באתגרים של משבר האקלים היא משימה בפני עצמה והדרכים הן לא בהכרח על ידי אירועים ציבוריים וניסיון להגביר את מעורבות הציבור בנושא. בחלק מהוועידות, התהליכים התמקדו ביצירת קשב לנושא בקרב בעלי התפקידים ולאחר מכן הקניית ידע. הפן הציבורי היה יותר בכדי להציג את הנעשה בקרב בעלי התפקידים ולתת הזדמנות למשוב ציבורי לגבי הנעשה.
- ועידת אקלים אזורית היא תהליך ולא אירוע חד-פעמי. יש להבנות את התהליך מראש באופן מותאם לרשויות הלוקחות בו חלק.
- מומלץ לתחום מראש את התהליך האזורי של הוועידות בזמן ברור ובמספר מפגשים הגיוני, תיחום זה צריך להתבצע ע"י צוות ההיגוי הארצי.
- צוות ההיגוי של הוועידה שימש כהזדמנות לבניית פורומים אזוריים של בעלי תפקידים רלוונטיים העוסקים במשבר האקלים ויצירת סביבת עבודה משותפת להתמודדות עם אתגרי משבר האקלים.
- מתקיימים ברמה הארצית מספר תהליכים הנוגעים להתמודדות הרשויות המקומיות עם משבר האקלים (לדוגמא "המאיץ" של משרד האנרגיה). היכן שהוועידות האזוריות ידעו לחבר את התהליכים הללו למהלך של הוועידה האזורית – התרומה הייתה משמעותית הן למטרות של הוועידה האזורית והן למטרות של התהליך הארצי הנוסף הקיים. יתרה מכך, לתפיסתנו אחד מתפקידיו החשובים של צוות ההיגוי הארצי העתידי, הוא לחבר את הוועידות לתהליכים המתרחשים ברמה הארצית.
- חשוב לגבש 1-3 תבניות מומלצות על ידי צוות ההיגוי לתהליך של ועידת אקלים אזורית.
- מעורבות המגזר העסקי בוועידות הייתה מאוד דלה. הסתכלות עתידית עליהם כבעלי עניין מרכזי ורתימתם של עסקים קטנים וגדולים מהמרחב להתמודדות משותפת עם משבר האקלים תתרום רבות להצלחה של הוועידות האזוריות והגעה לקהלים חדשים.
- יש לחתור ליצירת יעדים אופרטיביים כתוצאה מהתהליך בכל ועידה. לדוגמה: תכנית הערכות רשותית לשינוי אקלים, תקצוב הנושא ברשות, הרשמה לקורס משבר האקלים של בעלי תפקידים ברשות, תכנית רשותית לחינוך בצל משבר האקלים, טיפול נקודתי בפשטי הצפה ונגר

- עילי מטעם אגף ההנדסה ברשות, תכנית נטיעת עצים ברשות, טיפול באיי החום העירוניים וכדומה. יעדים אלו נגזרים מתוך המלצות המדיניות שעלו מהוועידות (ראה פרק 3).
- וועדות איכות הסביבה ברשויות היוו כלי מאוד שימושי לערב את הציבור בוועידות האקלים ולעורר את השיח בנושא משבר האקלים. יש לחשוב כיצד לערב אף יותר את וועדות איכות הסביבה המקומיות ואת יו"ר שלהם בתהליך האזורי ולהגביר את מגמת שיתוף הפעולה בין הציבור, לבעלי תפקידים. רעיונות כגון – קיום דיונים מקדימים בוועדות איכות הסביבה, בחירת הנושאים הנמצאים על סדר היום של הוועדות, קיום ערבי אקלים בסלון וכדומה.
- יש לייצר שאלון אפיון לכל ועידה שיהווה כלי מיפוי בסיסי למובילים של הוועידה האזורית וסייע לצוותי ההיגוי האזוריים להגדיר מטרות ויעדים ממוקדים. האפיון יכלול גם מיפוי של שחקנים מקומיים/אזוריים וגם שחקנים ברמה הארצית הרלוונטיים לאזור. את שאלון האפיון ייצר צוות ההיגוי הארצי.
- ועידת אקלים אזורית חייבת לכלול יותר מרשות מקומית אחת. יש ערך עצום לקישוריות ולעבודה המשותפת הנוצרת כתוצאה מהתהליך ומהראייה האזורית. חיבור לרשויות נוספות, יכול להיות אחד מהתנאים לקבלת תקציב הבסיס.
- יש לעבוד עם בעלי תפקידים נוספים ברשויות כמו מחלקת דוברות או מחלקת הרווחה, לקידום שיתוף פעולה אזורי, בין אחראי תחום אקלים לכל רשות שיעבוד במשותף על התכנים של הוועידה ועל המטרות שלה. כך לדוגמה בוועידת השרון מטרה זו מומשה בעזרת הוועידה. אירוע השיא חיבר את ראשי הרשויות לעבודה משותפת בתחום.
- משיחות הסיכום עם המלווים והמובילים בוועידות עולה תחושה חוזרת שלא נעשית מספיק עבודה בתחום האקלים ותחושה שהפריפריה לא מקבלת מספיק יחס ומשאבים מהשלטון המרכזי, להתמודדות עם אתגרי האקלים.
- בוועידות רבות המטרה לקדם שיתוף ציבור לא מומשה, בין היתר עקב העדר תקציב כללי ותקציב לפרסום ומדיה בפרט. התקציב שהוקצה לוועידה בא לידי ביטוי רק בארוע השיא, בו ראשי הרשויות חתמו על אמנת ההיערכות לשירותי האקלים (להבא ייתכן שיש להקצות תקציב חיצוני לוועידות, אשר צבוע לאופי הפעילות).
- ככלל סוגיית התקציב היוותה קושי מרכזי, הן בקיום הוועידה והן בהקשר לעבודה בהמשך הדרך ומימוש תוכניות פעולה עתידיות בתחום ההערכות לשינוי האקלים.
- בהקשר זה הפערים בין הרשויות למועצות אזוריות בלטו ביתר שאת, בדגש על המקום השונה בו נמצאת כל רשות בהיערכות למשבר האקלים.
- יש להרחיב את תחומי העיסוק של הוועידות בהתאם ליעוץ של פורום מקצועי ולא רק בהתאם לרצון הרשויות. מתן תקציב לקיום הוועידות יכול לסייע בקידום מטרה זו ולתת לגיטימציה גדולה יותר "להתערבות" בתכנים.
- המשך קיום הוועידות באופן רציף תלוי תקציב באופן מוחלט, לא די בתקציב ייעודי על מנת שהוועידות יתקיימו, אך זה הוא תנאי בסיס.
- יש לגבש בהמשך פורום של החלפת ידע בין המובילים של הוועידות האקלים האזוריות. בדגש על מנהלי יחידות סביבתיות ומובילים מקומיים

ב. סוגיות מרכזיות להמשך הדרך:

בסיכומן של הוועידות אנו מבקשים לשים זרקור על מספר סוגיות מרכזיות שעלו מהוועידות לאורך השנה, חלקן זכו למענה, לחלקן אנו מציעים פתרונות וחלקן נותרות ופתוחות ומבקשת דיון המשך.

- איך מגבירים הקשבה לאזרחים לצד אמון במוסדות הציבור - על אף שאחד מהתוצרים המשמעותיים ביותר של הוועידות האזוריות הוא הגברת הקולות הקיימים, באזורים רבים תושבים פעילים, אשר רצו לקחת חלק בהובלות הוועידות ואף הובילו ועידות, נותרו בתחושה של העדר

- הקשבה אמיתית מצד הרשות והעדר שותף. נשאלת השאלה כיצד מגבירים הקשבה משמעותית ומייצרים פלטפורמות לשיתוף פעולה, בניגוד למנגנוני שיתוף ציבור, שעיקרם ידוע ציבור ולאור זאת שבעלי תפקידים ברשות מהווים את הגורם המקצועי, בעל הידע ונטול הפניות.
- מי לא נמצא בשולחן- על אף שהוועידות הגבירו משמעותית את הייצוגיות, הן עדיין אינן מייצגות את כלל החברה הישראלית. בהקשר זה עלינו להפנות תשומת לב אל אלו אשר רצו לקיים ועידות והחלו את התהליך אך לא הצליחו ותשומת לב יתרה אל אלו אשר לא ענו לקול הקורא ולא זכו לייצוג. פעמים רבות מדובר בקבוצות אוכלוסייה מוחלשות ביותר, אשר עתידות להיות הראשונות שיפגעו ממשבר האקלים. יש להפנות תשומת לב יתרה גם אל ההומוגניות בקהל המשתתפים בוועידות, על אף הרצון להרחיב את מעגלי תנועת האקלים, ברבות מהוועידות קהל המשתתפים היה קהל מתוך תנועת האקלים, שהוא בבחינת לשכנע את המשוכנעים.
 - של מי הוועידה האזורית (בעלות)- בשלב מוקדם בתכנון עלתה השאלה, למי שייכות הוועידות וכפועל יוצא מי קובע את תוכן ומי נדרש לתקצבן והאם הגוף המתקצב הוא בהכרח בעל הוועידה. אנו מציעים שהוועידות שייכות "למי שהגיע", משמע לפעילים מקומיים, לרשויות וחברות עירוניות, וכן לנציגים של ארגוני סביבה ארציים ומשרדי ממשלה.
 - תמריצים כלכליים עבור רשויות לקיום ועידות- מתן תמריצים כלכליים, ממשלתיים, ידועים מראש ועל פי קריטריונים מוסכמים ושקופים, יאפשר מתן מענה חלקי לשתי הסוגיות הקודמות (ראה תת פרק תקציב, בפרק 3).

ג. בין משבר האזרחות למשבר האקלים

משבר האקלים הוא גם משבר אנושי ואזרחי. ההיערכות וההתמודדות עם משבר האקלים מצריכה יכולות חדשות וגבוהות של תקשורת, אמון, תכנון, למידה ושיתוף פעולה בין שחקנים ובין תחומים רבים: התעשייה, מומחי קיימות באקדמיה, רשויות מקומיות וארציות, החברה אזרחית ומגזר שלישי וכמובן גם קהילות והציבור הרחב. הניסיון, הידע, הצרכים וההירתמות של האזרחים בשטח הינם משאב חיוני בהיערכות למשבר האקלים, ולכן חשוב היה ליצור מרחב דיון רחב, מסגרת חשיבה ושיחה, שבו ניתן להרחיב את מנעד שיתופי הפעולה והסמכות לגבי פעולות נדרשות.

משבר האקלים מבטא בעיה מורכבת, מתמשכת, ורבת פנים שאין לה פתרון בשליפה. בהקשרים של מניעה ומיתון המשבר, רוחת הציפייה לשינוי התנהגות או הרגלים של הציבור. בעוד שחלק משמעותי מפעולות היערכות והתמודדות עם משבר האקלים מותנה בשיתוף הפעולה של האזרחים, כיום לרוב אין האזרחים נתפסים על ידי מקבלי החלטות כשותפים מלאים בתהליך ההתמודדות עם המשבר. אולם שינוי התנהגות הוא תוצר של פעילות חינוכית וציבורית מתמשכת והדדית ואינו יכול להיעשות בדרכים של כפייה וללא הבנה מעמיקה מצד האזרחים. יתרה מכך, מעבר למיטיגציה, התאמה למשבר האקלים מחייבת שיחה מעמיקה ומתמשכת והשגת הבנות בין האזרחים, הגופים והמוסדות. הפרקטיקות הקיימות והסטנדרטים הנוכחיים למעורבות ציבורית ולשיתוף ציבור אינם מתאימים לאיכות ומורכבות השיחה הדרושה בין תושבים ואזרחים בסוגיות רב ממדיות ומורכבות כמו משבר האקלים. צורות חדשות של השתתפות אזרחית אינן נוצרות. החינוך האזרחי של הציבור נפסק לאחר סיום חוק לימודיו למרות שהבעיות האזרחיות המונחות לפתחנו מורכבות ומצריכות למידה ושיקול דעת מתמידים. אזרחים אינם נפגשים כדי לדון בבעיות אזרחיות, ואינם רגילים לראות את עצמם כבעלי האחריות על המרחב הציבורי. בפרט, נעדר דיון אזרחי מקומי בנושאים סביבתיים, שנתפסים גם הם כבעיה מרוחקת, או עמומה של "מישהו אחר" - הרשות המקומית, הממשלה, או ארגונים סביבתיים.

לכן, משבר האקלים פוגש את "משבר האזרחות" הפוקד בשנים האחרונות את המרחב הדמוקרטי. כיום, אזרחים מנותקים מתהליכי קבלת החלטות, וחשים שקולם אינו נשמע. השיח הציבורי מנוהל על ידי ארגונים חברתיים, תקשורתיים ופוליטיים המתיימרים לייצג את האזרחים, אך האזרחים עצמם אינם צד בשיחה הציבורית, אלא כמאזינים בלבד. כתוצאה מכך חלה ירידה עקבית בשיעור ההשתתפות בפעילות אזרחית של

הציבור ורמת הלגיטימציה לפעולות השלטון צונחת בהתאמה. האזרחים נמצאים במצב פאסיבי של המתנה להחלטות רשמיות בנושא המשבר ואינם עוסקים בלימוד המצב, הבנתו והיערכות מקומית לקראתו. מצב זה מותיר את האזרחים כצרכנים אול מול סוגיות הנוגעות לחייהם, והם נמנעים מיזומה וייצור אקטיבי של ידע מקומי, לגיטימציה ורעיונות לפעולה קולקטיבית. בוועידות האקלים שאפנו לקשור בין התמודדות עם משבר האקלים ועם משבר האזרחות. מהלך זה על אף הצלחתו החלקית, טרם הושלם והצלחתו המלאה מחייבת המשך בדמות מהלך אזרחי רציף וקבוע.

ד. המשך מהלך אזרחי רציף וקבוע – סוף דבר

מודל העבודה של וועידות האקלים היה מודל ניסיוני שעלה מתוך צורך להגביר את העיסוק במשבר האקלים וההערכות כלפיו ולאור המגבלות שיצרה מגפת הקורונה. כאשר יצאנו לדרך, לא הבנו לחלוטין את הפוטנציאל הקיים במהלך ולכן גם המטרות, החזון, היעדים ותבנית העבודה לא היו מספיק ברורים לצוות ההיגוי הארצי ולצוותים האזורים שנוצרו.

עם זאת, למרות החידוד שנוצר ושנדרש להיעשות לקראת השנים הבאות, המהלך מימש לא מעט מהמטרות שלו והצביע לנו באופן ברור יותר על המקום הקריטי של הרשויות המקומיות והעומדים בראשם בכל הנוגע להתמודדות עם האתגרים שמשבר האקלים מביא איתו. כמו כן, המהלך הצביע על החיוניות האדירה של היחידות הסביבתיות אשר מתמודדות עם האתגרים הסביבתיים המקומיים במחסור של משאבים וכוח אדם ביחס לאתגרים מולם אנחנו עומדים כחברה בכל אזור ואזור. המהלך גם הראה את החשיבות הגבוהה ברתימת הציבור ובעלי העניין במרחב בכדי לסייע במהלכים אותן הרשויות המקומיות צריכות לקדם.

בשלב זה מוסכם על כולם, כי האתגרים שמשבר האקלים מציב, מחייבים את כולנו להתמודד עם בעיות משותפות ולשם כך גם נדרשים פתרונות משותפים. הוועידות האזוריות הן פתרון משותף המהווה צעד ראשון מתוך מסלול ארוך, אך ללא המשך צעידה במסלול צעד זה יהיה מנותק מהקשר וכמעט חסר משמעות.

אנו מברכים וגאים על קיומן של הוועידות, על האופן שבו התרחשו, על העדר התקציב והסדר, על הלמידה תוך כדאי תנועה ועל הקסם שבראשוניות. אך, לצד זאת אנו מבינים שללא הסדרה ותקצוב משמעותיים של ועידות האקלים האזוריות, הן עתידות להישאר כזיכרון של סדרת מופעי שיא ללא השפעה משמעותית על הערכות למשבר האקלים וודאי שללא מידת ההשפעה הנדרשת, בכדי להתמודד עם המשבר.

נספח א' – רשימת ארגונים שותפים

- איגוד ערים איכות סביבה אגן בית נטופה (TAEQ)
- איגוד ערים מפרץ חיפה להגנת הסביבה
- איגוד ערים שרון כרמל לאיכות הסביבה
- בית ספר שדה אילת ומרכז הצפרות
- בית ספר שדה חוף כרמל
- הורים למען האקלים
- הורים למען האקלים תל אביב יפו
- החברה להגנת הטבע
- הקואליציה למודיעין בת קיימא
- הרשת הירוקה
- חיים וסביבה
- מגמה ירוקה
- מכון הערבה
- מרכז דיאלוגוס
- מרכז השל לקיימות
- מרכזים לצדק חברתי
- עמותת מרחב
- קהילת החברה להגנת הטבע בחיפה
- קהילת החברה להגנת הטבע בירושלים והסביבה
- קהילת החברה להגנת הטבע בתא – מודיעין
- קרן ברכה
- קרן היינריך בל
- קרן קימת לישראל
- שדולת ירושלים בת קיימא
- שינוי כיוון
- UPTOAS
- ECOOCEAN

תודה מיוחדת לקרן ברכה, קרן היינריך בל וקרן קימת לישראל, על הסיוע במימון הוועידות ותמיכתם הנדיבה.

בשיתוף

חינוך:

אתגר	פתרונות מוצעים	באחריות מי ברשות?
הצפת מידע + קושי של רכזי חינוך סביבתי להיכנס למערכת החינוך	<ul style="list-style-type: none"> יצירת שיתופי פעולה פנים ובין רשותיים. הקמת פורום מקצועי ללמידה ושיתוף. בניית תוכנית הוליסטית – גיבוי רשותי למהלך יצירת מטריצת פעולות וקהלי יעד על בסיס מצב קיים. 	מנכ"ל, ראש רשות, מנהלי אגפי/ מחלקות חינוך, מנהלי מחלקות / אגפי איכות סביבה
איך מחברים את בעלי התפקידים הרלוונטיים? איך יוצרים שיח? מאיפה להתחיל? את מי לרתום? מה אני מביא/ה או תורם להם?	<ul style="list-style-type: none"> 3 רמות עבודה: אזרחית, רשותית, מדינית כדאי להתחיל לעבוד "מלמטה", לחבר את בני הנוער לנושא. ללמוד מסיפורי הצלחה!!! כמו למשל יחידות סביבתיות אחרות (כגון בשרון, חבל אילות) שעשו מהלך כזה. לנסות לחבר אותם למושגים רלוונטיים ורחבים יותר (לא להיש במושג מצומצם של משבר אקלים, אלא לדבר על צדק סביבתי חלוקתי וכו'). למסגר את ההצלחות הקטנות כחלק מדבר גדול. 	יצירת פורום לומד "מה לנו ולמשבר האקלים?"

עירוניות:

אתגר	פתרונות מוצעים	באחריות מי?
המשך פרנסה מחקלאות במועצות אזוריות העוסקות בחקלאות	מעבר לחקלאות אקולוגית, תעסוקה ירוקה, שינוי תחום תעסוקה	תושבים, מו"פ, רשות
חוסר אמון בממסד בקרב אוכלוסיות פגיעות: כמו בדואים, חרדים, משפחות בעוני וכו.	<ul style="list-style-type: none"> יצירת אמון וחיבור עם האוכלוסייה (לא רק בהקשר למשבר האקלים) היעזרות באנשי דת וקהילה לרתימה. חשוב לעבוד על תהליך החזרת האמון שלא דורש תוצאות מיידיות, גמישות המערכות הציבוריות. יצירת אקלים ארגוני שימשוך אליו "משוגעים לסביבה" 	ראשי הרשויות, עובדים סוציאליים קהילתיים עם אוריינטציה לאיכות הסביבה בשילוב אנשי מקצוע מתחום האיכות הסביבה.
פערים בתשתיות (אוכ' בדואית)	חיזוק מעגלי תמיכה לאדם הפרטי מהקהילה	משרד נגב גליל, הרשות לפיתוח הנגב, ארגונים
אוכלוסיות פגיעות מתמודדות עם צרכים בסיסיים קיומיים. כמעט ואין חשיבה לטווח ארוך	עבודה על כאן ועכשיו <ul style="list-style-type: none"> למשל הדגשת העובדה שהקושי לישון בלילה בגלל החום קשור למשבר האקלים פאנלים סולריים בשכונות שהתקנתם תסייע בחשמל זמין וזול עבורם. טיפול מרחבים ציבוריים, נטיעת עצים מצלים, גני משחקים מוצלים. 	דיוור ציבורי כמו עמיגור, משרדי ממשלה, ארגונים וראש הרשות

	<ul style="list-style-type: none"> • הקמת גינות קהילתיות כדי לייצר חסכוני כלכלי וחיבור אנשים לקהילה 	
<p>משרד לאיכות הסביבה, ארגונים, רשות- אגף שפ"ע</p>	<p>פיתוח יזמות חברתית בשכונות בשילוב חינוך והסברה בבתי הספר: מחזור בקבוקים, ברזל, גם, יצירת קומפוסט ומכירתו. יאפשר הכנסה נוספת.</p>	<p>בזבוז, זריקת פסולת על סוגיה השונים</p>